

Zavzemanje za družbeno mavrico različnih življenjskih slogov

njihovega preprečevanja ter pokazati na posamezne pozitivne primere strpnega sožitja različnih.

Varuh že vse od nastanka institucije opozarja na nesprejemljivost diskriminacije, v zadnjih letih pa smo ta prizadevanja še poglobili. Diskriminacija je namreč ena hujših kršitev človekovih pravic, saj grobo krši slovensko Ustavo in več mednarodnih aktov, ki jih je Slovenija sprejela in se mora zato tudi po njih ravnati. A žal opažamo, da večina ljudi ne ve natančno, kdaj so njihova ravnanja diskriminatorna, marsikdo se tudi ne zaveda, kdaj je sam žrtev diskriminacije. Še huje je v primeru nestrpnega govora, ta je začetna stopnja, ki nezavedno pripelje v vse hujše oblike diskriminacije. Pri tem je še posebno nevaren nestrpni govor javnih oseb, ki s svojim ravnanjem dajejo vzgled drugim; mislim predvsem na politike, ki bi se morali vzdržati vsake oblike sovražne propagande. S svojimi nastopi bi morali državljane spodbujati k strpnemu sožitju različnosti, ki vsako družbo bogati. A žal se prepogosto tega sploh ne zavedajo, sejejo sovraštvo in konflikte. Brezbrižnost do stiske drugega je slaba lastnost, na katero Slovenci ne bi smeli biti ponosni in bi jo morali čim hitreje nadomestiti z odgovornim odnosom do sočloveka, naj nam je podoben ali različen. Če se spomnimo na odpore sosedov do vrtcev ali šol za otroke s posebnimi potrebami, domove za invalide ali samske matere z otroki, da ne govorim o komunah za ozdravljene narkomane ali romskih naselij, ne moremo biti ponosni na svoj odnos do drugega. Zato je skrajni čas, da razmislimo o svojem ravnanju in ga spremenimo, saj bomo le tako prispevali, da bomo vsi bolje živeli v družbi, ki jo bogati mavrica različnih življenjskih slogov.

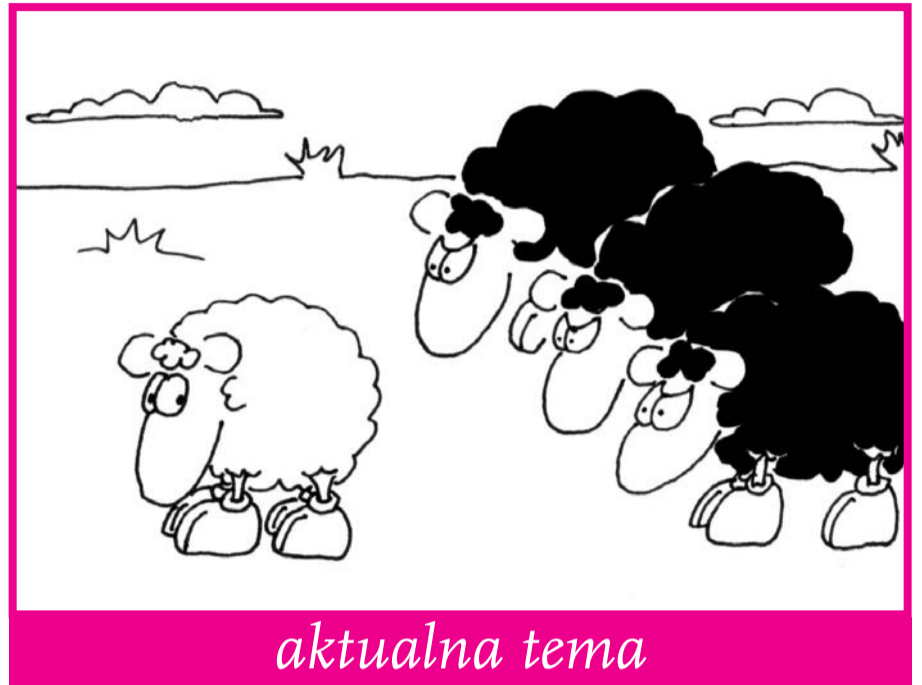
Sto številko Varuhovega biltena končujemo projekt, ki smo ga skupaj z Evropsko komisijo kot financerjem in Inštitutom za človekove pravice Ludwig Boltzmann z Dunaja kot sodelujočo institucijo izvajali v minulega pol leta. Namen projekta je bil predvsem seznaniti slovensko javnost s problemi diskriminacije ter začeti ozaveščanje in izobraževanje državnih uradnikov, da bi jo prepoznali. V več kot ducatu seminarjev so bile različne vrste diskriminacije predstavljene različnim ciljnim skupinam, ki bi po našem mnenju morale biti o tem perečem in tudi aktualnem problemu še posebej seznanjene. Od njih tudi pričakujemo, da bodo znanje, ki so si ga pridobile, uporabile pri svojem delu ter ga posredovale naprej in s tem ustvarile neke vrste mrežo posameznikov, ki bodo to znanje širili in s tem prispevali k strpnejši družbi.

Pred časom je Državni zbor sprejel Varuhov predlog, da se na Uradu varuha človekovih pravic ustanovi skupina, ki bo aktivneje spremljala diskriminatorna dogajanja v slovenski družbi, jih proučevala, o njih poročala in se proti takim dejanjem borila. In to predvsem z izobraževanjem in promocijo. Ta številka biltena je med drugim namenjena prav temu: seznaniti državljane Slovenije s pojavi diskriminacije in nestrpnosti, opozoriti na nesprejemljivost takih pojavov in opozoriti na možnosti

Ker se kledarsko leto počasi izteka, želim vsem uspešno, sočutno in strpno leto 2007. In da ne bi nikoli potrebovali pomoči Varuha človekovih pravic.

MATJAŽ HANŽEK, Varuh človekovih pravic

aktualna tema

O projektu Soočimo se z diskriminacijo!

2-5

Opredelitev pojmov s področja diskriminacije

6

Prepoved diskriminacije v nekaterih predpisih in opredelitev sankcij

7

Kaj storiti, če ste žrtev diskriminacije

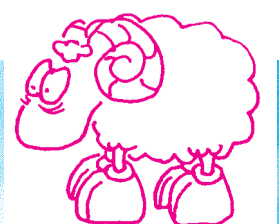
8-9

Pomembni kontakti za vlaganje pravnih sredstev

10

Varuh človekovih pravic v boju proti diskriminaciji

11-16

S O O Č I M O S E Z D I S K R I M I N A C I J O !

O projektu Soočimo se z diskriminacijo!

Varuh človekovih pravic je skupaj z avstrijskim partnerjem, Inštitutom za človekove pravice Ludwig Boltzmann, izvedel obsežen projekt Soočimo se z diskriminacijo!. Projekt se je začel z javno predstavitvijo v Državnem zboru in oblikovanjem strokovne delovne skupine za področje diskriminacije v Uradu Varuha človekovih pravic ter intenzivnim usposabljanjem strokovnjakov oziroma seminarjem **Train the trainer**. Usposabljanja se je udeležilo 19 ljudi, devet nas je bilo iz Urada Varuha, eden iz Urada za enake možnosti, preostali pa so bili izbrani iz različnih poklicnih sfer, in sicer policista (predavatelja na Policijski akademiji), univerzitetna profesorica, mlada raziskovalka, učiteljica in sodelavka Šole za ravnatelje, romska pomočnica, delovna inšpektorica ter strokovnjaka z Ministrstva za delo družino in socialne zadeve ter Ministrstva za notranje zadeve.

Odziv sodelujočih je bil izredno pozitiven. Večina udeležencev je izrazila pripravljenost in odločnost za uporabo pridobljenega znanja v svojem delovnem okolju, veliko pa jih je sodelovalo tudi v nadaljevanju projekta.

mag. Andreja Trtnik Herlec, predavateljica, Šola za ravnatelje

"Kot izobraževalka izobraževalcev (učiteljev in ravnateljev) sem se doslej udeležila že več seminarjev Train the trainers, ki so jih vodili tako Slovenci kot tujci. Moram pa zelo pohvaliti izbrano trenersko ekipo. Dobro obvladajo tako teoretično ozadje kot praktične primere in so naravnost odlični pri igri vlog in improviziranem odzivanju na naša vprašanja, provokacije in posebne želje. Poskrbeli so, da smo se vsi dobro počutili in bili vključeni. Tudi sicer je skupina odlično zaživela. Pravi privilegij je v tako kratkem času spoznati toliko zanimivih, srčnih in strokovnih ljudi! Lahko rečem, da bi bila storjena nepopravljiva strateška napaka, če se tega usposabljanja ne bi udeležil nihče s področja vzgoje in izobraževanja. Z največjim veseljem bom še naprej sodelovala v projektu in skušala posredovati cilje in vsebine tudi na šolsko področje. Skupaj lahko ugotovimo: čaka nas še veliko dela v boju proti diskriminaciji."

Martina Bofulin, mlada raziskovalka na Inštitutu za narodnostna vprašanja

"Seminar me je prijetno presenetil s poudarjenim interaktivnim pristopom. Strokovno vodstvo seminarja je upravičilo moja pričakovanja, saj nam je odločno in brezkompromisno nastavilo ogledalo naših predsodkov in stereotipov. Oziroma bolje, z njihovo pomočjo smo to naredili kar sami. Skupinska dinamika je tudi tu, podobno kot v resničnem življenju, odigrala eno pomembnejših vlog, kar je pripomoglo k poglobljenemu razumevanju pojava diskriminacije v različnih okoljih. V okviru seminarja sem morda pogrešala bolj izrazit poudarek na dekonstrukciji nekaterih nocij, kot na primer rase, spola itd., hkrati pa me je navdušil tolerant in spoštljiv način komuniciranja v skupini - pojav, ki je v naši družbi vse redkeje prisoten."

ORGANI PREGONA PROTI DISKRIMINACIJI

Konec junija smo v sodelovanju s Policijsko akademijo organizirali seminar Organi pregona proti diskriminaciji, katerega najpomembnejši element so bile dejavnosti za ozaveščanje in senzibiliziranje udeležencev o pomenu izvajanja nalog policije brez sleherne diskriminacije. Na usposabljanju je sodelovalo 45 policistov z različnih policijskih postaj, kot sodelavci trenerske ekipe pa smo se prvič preizkusili tudi usposobljeni sodelavci oddelka za diskriminacijo Urada Varuha.

Tanja Cmrečnjak Pelicon, Inšpektorat RS za delo

*Sanjam sen, da nam jutro vzide, ko bo človek spet človeka spoštoval.
Upam up, da nam ura pride, ko prijatelj bo prijatelja spoznal.
Pa še s kom bi sanje delil pa še komu upa dal!
Pa še sam bi nekaj storil, da ta sen bi res postal ...
Sanjam sen, da hudobnih ni ljudi, upam up, da poštenje še živi,
sanjam sen ... Kaj sanjaš tudi ti?
Če bi vsi hoteli, pa bi skupaj doživeli take dni ...*

(Ed Robertson, Dream a dream)

Ta pesem, ki sem jo v zboru pela pred več leti, mi je odmevala v ušesih, ko sem v petek, zadnji dan seminarja Train the trainers, prišla domov. To je to! Ta seminar je več kot presegel moja pričakovanja, mi široko razprl oči in me spomnil na moje mladostne sanje, ki sem jih v letih študija in službe shranila v zaprašeno omaro. Med seminarjem se je ta omara počasi odpirala in njena vsebina mi je spet dala misliti. Kje je moje poslanstvo? Zakaj sem se odločila opravljati ta poklic? Ali sem ne samo kot izšolana pravica ampak tudi kot človek dovolj odprta in pripravljena na to, da pomagam ljudem ali jim celo dam moč v boju proti diskriminaciji? V letih službe v državnem organu, ki je poleg tega še inšpekcijski, se človek kaj zlahka znebi mladostnega idealizma in vsakdanja rutina prese- netljivo hitro pokoplje žar, ki ga je gnal, da se je odločil za poklic, s katerim je mislil, da bo reševal svet in ga naredil boljšega. V koži uslužbenca inšpektorata so nepogrešljivi spremljevalci vprašanja: do kod segajo naše pristojnosti, ali bom z izdajo takega in takega ukrepa prekoračil svoja pooblastila, ali sem res prepričan, da lahko tega kršitelja sankcioniram s tako in tako sankcijo, ne da bi s tem (sebi ali državi, v katere imenu nastopam) nakopal kakšno odškodninsko odgovornost? Odgovori na ta vprašanja pa vse preradi zlezejo do točke, ko se zdi najbolj varno ugotoviti, da so naše pristojnosti zelo omejene in da za žrtev prekrška ne moremo narediti ničesar več. Ogradimo se torej z zidom nepristojnosti in zadevo lahko zaključimo.

Seminar Train the trainers je name vplival tako, da sem se vprašala: Kaj še lahko storim za žrtev, kaj lahko storim, da pomagam preprečiti diskriminacijo, kje se skrivajo predsodki v meni, kako jih prepoznam in se soočim z njimi? Svoje življenje, svoje delo in ne nazadnje situacijo v družbi sem videla z drugačnega zornega kota, kot da bi se povzpela visoko visoko na najvišjo streho in z nje videla širše in jasneje, kaj se dogaja okoli mene. In najpomembnejše - na seminarju sem dobila izkušnjo, kako je na lastni koži občutiti, če si diskriminiran.

Vse to so omogočile vaje, ki so bile na prvi pogled videti kot igra (včasih tudi dokaj kruta igra), toda ko smo jih analizirali, sem se šele zavedela, na katere vse dele mojega bitja so vaje vplivale. Pa ne samo zaradi zveržanosti in sproščenosti, s katerima so vaje vodili izkušeni trenerji, ampak tudi zaradi odprtosti in pripravljenosti k sodelovanju udeležencev, ki so z drugimi delili svoje iskrene občutke in spoznanja.

Sedaj, dobra dva meseca po seminarju, zbiram posledice, ki jih je pustil na meni. Prva je ta, da je v meni vstala želja, za katero se zdi, da ni bila še nikoli tako močna - pomagati drugim, da se tudi oni zavejo lastnih predsodkov in da prepoznajo past diskriminacije, v katero je tako lahko zdrsniti. In druga posledica: v meni je seminar pustil precej več vprašanj kot dal odgovorov.

Zdaj razumem, da niti ni bil namen seminarja, da bi dobili odgovore na dlani - kar je sicer po mojem občutku osnovni namen večine seminarjev in predavanj na tem svetu. Seminar Train the trainers je bil drugačen - ni vsiljeval nobenih vseobsegajočih in vseveljavnih resnic, vse definicije je pustil odprte, da je iz njih vsak lahko vzel zase, kolikor potrebuje oz. kolikor je pripravljen sprejeti. Zrak v predavalnici, kjer smo sedeli v krogu in se nihče od nas ni mogel nikamor skriti, pa je napolnil s stoterimi vprašanji. Z vprašanji, ki vsaj mene ne bodo zapustila tako zlahka.

So pa to vprašanja, ki mi bodo pomagala kazati pot v prihodnosti, vprašanja, s katerimi bom lahko vedno znova preverjala, ali sem kot človek in kot oseba, ki opravlja pravniški poklic, naredila vse, kar se je v konkretni situaciji dalo storiti za žrtev diskriminacije. Če ne drugega, sem se seminarja morala udeležiti prav za to, da sem se naučila, kako ne smem nikoli več pustiti, da bi ta vprašanja skupaj z mladostnimi sanjami spet končala v zaprašeni omari, kajti nikoli ne veš, ali jih bo komu še kdaj uspelo zbežati na plano.

S O O Č I M O S E Z D I S K R I M I N A C I J O !

Ob koncu dvodnevnega seminarja smo udeležence povprašali, kakšni so bili njihovi občutki glede izvedbe seminarja in česa bi si na podobnih usposabljanjih v prihodnosti želeli. Udeleženci so nam potrdili, da so podobna usposabljanja nujna, ne le za zanje, ampak tudi za njihove sodelavce in bodoče policiste. Izjemno so bili zadovoljni z interaktivnim pristopom - tako so imeli možnost izraziti svoje mnenje, potrebe in težave. Na splošno lahko ocenimo, da je bilo sodelovanje Varuha in Policije zelo uspešno in da obstaja pripravljenost za nadaljnje sodelovanje obeh institucij v skupnem boju proti diskriminaciji.

PRAVNA SREDSTVA IN SANKCIJE

V septembru je Varuh izvedel tridnevni seminar Pravna sredstva in sankcije. Ta je bil namenjen predvsem inšpekcijskim službam, ki imajo posebno pomembno vlogo v prizadevanjih po odpravi diskriminacije.

V prvem delu smo se posvetili aktivnostim za prepoznavanje diskriminacije in soočanju s predsodki, stereotipi in drugimi oblikami ter mehanizmi diskriminacije. V drugem delu so udeleženci poglobili svoje razumevanje ključnih pojmov in definicij, ki izhajajo iz prava Evropskih skupnosti ter relevantnih direktiv Evropskega sveta. Tretji del pa smo namenili slovenski ureditvi, zlasti nekaterim odprtim vprašanjem, ki se nanašajo na prakso na tem področju. Gre za meje pristojnosti posameznih organov, potrebo po njihovi koordinaciji, (ne)uporabo načela deljenega dokaznega bremena v posameznih postopkih, pretehtali pa smo tudi pravni položaj žrtve diskriminacije in tistih, ki ji nudijo (pravno) pomoč. Številna vprašanja ostajajo odprta.

Evalvacija ob koncu seminarja nam je potrdila, da so bili udeleženci zadovoljni z izvedbo seminarja, saj je njegov interaktivni pristop pripomogel k večji ozaveščenosti o razsežnosti diskriminacije. Pokazala se je tudi potreba po nadaljnjem izobraževanju na tem področju. Ob aktivnem reševanju konkretnih primerov diskriminacije so udeleženci izrazili potrebo po učinkovitejši zakonodaji, jasneje opredeljenih pristojnostih inšpekcij in povečani pristojnosti Zagovornice načela enakosti, kar bi pripomoglo k učinkovitejšemu odpravljanju diskriminacije tudi v praksi, in ne zgolj na papirju.

DOSTOP DO DOBRIN, STORITEV IN STANOVANJ

Vsebinsko podoben, vendar prilagojen drugi ciljni skupini, je bil seminar Dostop do dobrin, storitev in stanovanj. Med vabljenimi so bili zaposleni v Tržnem inšpektoratu RS, Inšpekciji za okolje in prostor in Uradu za varstvo potrošnikov, predstavniki slovenskih nevladnih potrošniških organizacij, združenje najemnikov stanovanj ter predstavniki nekaterih interesnih združenj pri Gospodarski zbornici Slovenije, Poravnalnega sveta pri Združenju bank Slovenije ter mediacijskem svetu pri Slovenskem zavarovalnem združenju in še nekateri večji stanovanjski skladi občin.

Udeleženci so bili zadovoljni s seminarjem, saj jim bo soočanje s predsodki in mehanizmi diskriminacije, ki so jim bili podvrženi na seminarju, pomagalo pri razpoznavanju diskriminacije v prihodnje. Ob tem so izrazili potrebo po nadaljnjem izobraževanju o načinih za odpravljanje diskriminatornih praks. Pogrešajo tudi večji posluš politike za področje diskriminacije.

VZGOJA IN IZOBRAŽEVANJE PROTI DISKRIMINACIJI

V septembru smo izvedli tudi seminar Vzgoja in izobraževanje proti diskriminaciji, katerega glavni namen je bil udeležence seznaniti z interaktivnimi metodami, ki omogočajo zavedanje in čutenje o tem, kaj je diskriminacija in kako učinkuje na vsakodnevno življenje posameznikov in skupin. Vsebina seminarja se je tako osredotočala na razumevanje diskriminacije, njenih oblik in mehanizmov. Podana je bila z interaktivnimi metodami, kot so tehnika nevihte možganov, miselni vzorci, delo v skupinah, metoda snežene kepe in podobno, kjer so ključno vlogo odigrali udeleženci sami. Takšno izobraževanje je udeležencem omogočilo spoznavanje metod (aktivnosti za osveščanje), ki

se lahko uporabljajo za izvajanje podobnih izobraževanj o nediskriminaciji v različnih okoljih, se pravi tudi kot dodatek kurikularnih vsebin, ki se osredotočajo na diskriminacijo, socialno psihologijo predsodkov, različne oblike represije, kršenje človekovih pravic ipd.

Udeležence smo ob koncu seminarja povprašali, kako bi lahko prispevali k odpravi diskriminacije in kaj bi za to potrebovali. Ob tem so izrazili mnenje, da je nujno sprejeti preventivne ukrepe, izobraževati in ozaveščati širšo javnost o škodljivih posledicah diskriminacije, kar zahteva povezovanje med različnimi organizacijami in podporo množičnih medijev.

BESEDE SO DEJANJA, GOVOR JIH POGANJA - DISKRIMINATORNI IN SOVRAŽNI GOVOR

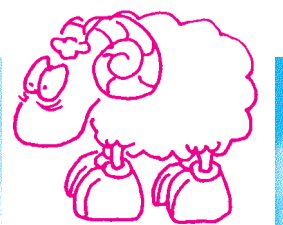
Poleg že omenjenih seminarjev smo v septembru pozornost namenili tudi etiki javne besede. Pri pripravi konference Besede so dejanja, govor jih poganja - diskriminatorni in sovražni govor je poleg naših stalnih partnerjev v projektu sodelovala tudi Fakulteta za družbene vede. Namen konference je bil odpreti razpravo o diskriminatornem javnem diskurzu, ki lahko na eni strani ustvarja podlago in vzpodbudo za različne oblike diskriminacije ter je na drugi sam oblika diskriminatorne prakse.

Matjaž Hanžek je v svojem prispevku opozoril, da je sovražni govor odvisen od konteksta moči in težnje po prevladi. Spregovoril je o kričavem in sodobnem rasizmu ter o vlogi političnega in medijskega polja pri njunem ustvarjanju in ohranjanju. Opozoril je na to, da predvsem politiki pogosto ne razumejo pomena izgovorjenih besed oziroma njihovih učinkov. Dejal je, da se je pomembno postaviti v vlogo tistega, ki je diskriminiran, da bi lažje razumeli pojav diskriminacije in učinke svojih dejanj. Opozoril je na to, kako nevaren je diskriminatorni govor za družbeno kohezijo, iz česar izhaja tudi vrsta priporočil Sveta Evrope in Združenih narodov, ki tak govor odsvetujejo ali celo prepovedujejo.

Udeleženci seminarja Vzgoja in izobraževanje proti diskriminaciji pri pripravi akcijskega načrta za odpravo diskriminacije na področju vzgoje in izobraževanja

Vodja raziskav na Evropskem centru za monitoring rasizma in ksenofobije (EUMC) Alexander Pollak je govoril o diskriminaciji v javnem govoru in med drugim poudaril, da mediji igrajo bistveno vlogo pri opredeljevanju problemov, ki zadevajo javnost. Opozoril je na to, da se s spremenjeno družbeno strukturo spremenijo tudi izrazne oblike, pri čemer ključno vlogo odigrajo množični mediji. Rešitev vidi v nadziranju govora, predvsem analiziranju medijskih besedil, saj bi s tem lažje presojali in odkrivali sovražni govor. S pravnega vidika je o sovražnem govoru spregovoril Andraž Teršek. Pojasnil je, da je ta delno reguliran v ustavnih in kazenskih določbah, pri tem pa opozoril, da je pravo zadnje zatočišče za odpravljanje sovražnega govora, saj lahko zloraba regulacije resno poseže v svobodo izražanja. Popoldanski del konference je bil namenjen delavnicam o pravnih vidikih sovražnega govora, o tem, kaj lahko storimo zoper sovražni govor v realnem in virtualnem prostoru, ter o analizi diskurzov in sovražnem govoru. Konferenca se je končala s poročili in ugotovitvami iz zgoraj omenjenih delavnic, ki so podale precej podobne zaključke. Sporočilo

S O O Č I M O S E Z D I S K R I M I N A C I J O !

konference je bilo tako zelo jasno. Za razpoznavanje in odpravljanje sovražnega govora sta najpomembnejši ozaveščanje ter povezovanje vladnih in nevladnih organizacij. Zgolj to lahko ustvari kritično maso, ki bo znala razpoznati in se odzivati na sovražni in diskriminatorni govor ter tako stopila na pot k strpnejši družbi.

POLITIKA ENAKIH MOŽNOSTI SPOLOV IN VEČPLASTNA DISKRIMINACIJA

Po napornem septembru smo serijo oktobrskih seminarjev začeli z delovnim pogovorom o politiki enakih možnosti spolov in večplastni diskriminaciji, na katerega so bili vabljeni predvsem direktorica Urada za enake možnosti, Zagovornica načela enakosti in drugi zaposleni v Uradu za enake možnosti ter predstavniki Varuha človekovih pravic. Vabljeni so bili tudi drugi člani Sveta vlade za uresničevanje načela enakega obravnavanja. V pogovoru sta sodelovala tudi Ingrid Nikolay-Leitner, vodja avstrijskega urada za enake možnosti, in Dieter Schindlauer, ustanovitelj in vodja nevladne organizacije za boj proti rasizmu v Avstriji ZARA.

Vsebina pogovora se je osredotočala na odprta vprašanja, ki se zastavljajo v zvezi s horizontalnim pristopom k odpravi diskriminacije in ob pojavu večplastne diskriminacije. Posebej smo se dotaknili tudi vprašanj širitve pristopov in politik, nastalih v okviru vzpodbujanja enakih možnosti spolov na druge skupine v družbi, ki so še posebej občutljive zaradi značilnosti, ki predstavljajo možne podlage za diskriminacijo. Zaradi odsotnosti ustreznega slovenskega termina naj opozorimo, da je bilo govora o politikah, za katere se v evropskem prostoru uporablja termin **diversity mainstreaming**.

Med Slovenijo in Avstrijo obstajajo določene institucionalne podobnosti, saj so v obeh državah organi, ki so bili izvorno zadolženi za spremljanje položaja in razvoj politik enakih možnosti spolov, na podlagi antidiskriminacijske zakonodaje dobili dodatne, bistveno širše naloge. Tako so se znašli pred številnimi novimi priložnostmi, izzivi in preizkušnjami.

Policisti na seminarju Organi pregona proti diskriminaciji, ki ga je Varuh pripravil v sodelovanju s Policijo in Inštitutom za človekove pravice Ludwig Boltzmann

DISKRIMINACIJA NA DELOVNEM MESTU

Po delovnem pogovoru smo izvedli še seminarja, ki sta se osredotočala na diskriminacijo na delovnem mestu, pri čemer je bil prvi namenjen javnemu sektorju, drugi pa zasebnemu. V prvem delu smo se posvetili aktivnostim za prepoznavanje diskriminacije in soočanju s predsodki, stereotipi in drugimi oblikami ter mehanizmi diskriminacije. V drugem delu so udeleženci poglobili svoje razumevanje ključnih pojmov in definicij, ki izhajajo iz prava Evropskih skupnosti ter relevantnih direktiv Evropskega sveta. Tretji del pa je bil posvečen študiju primerov ter slovenski ureditvi, zlasti nekaterim odprtim vprašanjem, ki se nanašajo na prakso na tem področju.

Ob nekaterih materialnopravnih pomanjkljivostih se zastavljajo tudi vprašanja koordinacije pristojnih organov, odpira se vprašanje (ne)uporabe načela deljenega dokaznega bremena v posameznih postopkih, posebej pa smo poskušali pretehtati tudi pravni položaj žrtve diskriminacije in tistih, ki ji nudi (pravno) pomoč.

Tudi udeleženci tega seminarja so potrdili potrebo po učinkovitejši zakonodaji in sistemski ureditvi na tem področju, potrebo po pridobivanju dodatnega znanja o diskriminaciji in nujnost povezovanja med različnimi institucijami. Izrazili so še potrebo po večji vključenosti sindikatov in delodajalcev pri odpravljanju diskriminacije na delovnem mestu.

VERSE SVOBOŠČINE IN DISKRIMINACIJA LJUDI NA PODLAGI VERE ALI PREPRIČANJA

Med tem je Iscomet v sodelovanju z Varuhom človekovih pravic in Inštitutom za človekove pravice Ludwig Boltzmann pripravili konferenco o verskih svoboščinah in diskriminaciji ljudi na podlagi vere ali prepričanja. Na njej so poleg priznanih domačih strokovnjakov sodelovali tudi strokovnjaki iz Danske, Luksemburga, Nemčije, Poljske, Severne Irske in Švedske. Namen konference je bil opozoriti na odprta vprašanja, s katerimi se v Sloveniji srečujejo verujoči, neverujoči in verske skupnosti.

Prepoved diskriminacije na podlagi vere ali prepričanja je ena izmed izrecno navedenih podlag prepovedi diskriminacije v vseh mednarodnih instrumentih. Mnogokrat se diskriminacija posameznikov zaradi vere ali prepričanja zanemarija, saj prevladujoča družba potiska verovanje v zasebno sfero posameznika. S tem se država skuša izmakniti odgovornosti za zagotavljanje enakih možnosti vsem različno verujočim in neverujočim. Glavno sporočilo konference je tako bilo, da je država dolžna sprejeti takšno normativno ureditev, ki bo zagotavljala enakost vseh prebivalcev RS ne glede na vero in prepričanje, obenem pa zagotoviti vsem v Sloveniji delujočim verskim skupnostim pravico do svobode vesti in izpovedovanja verskega prepričanja.

ETNIČNA IN RASNA DISKRIMINACIJA

V okviru projekta smo pripravili tudi seminar o etnični in rasni diskriminaciji, na katerem smo predstavili zgodbe skupin ljudi, ki so pogosto namerno ali nenamerno spregledane, prezrte in pozabljene.

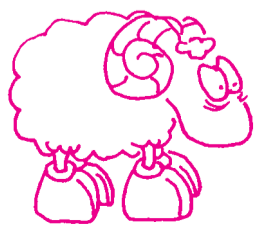
Na začetku seminarja smo se v družbi Dietra Schindlauerja iz nevladne organizacije za boj proti rasizmu v Avstriji ZARA "spotaknili" ob termin **rasa**, njegovo ideološko zlorabo ter pomen njegove vključenosti v mednarodnopravnih dokumentih. V nadaljevanju sta nam Petra Mikulan in Sekumady Conde iz društva Afriški center predstavila projekt Sankofa, ki na podlagi izbirnih vsebin v srednje šole uvaja kritično multikulturno pedagogiko. Martina Bofulin iz Inštituta za narodnostna vprašanja nas je seznanila z diskriminatornim medijskim diskurzom, ki nikakor ne prispeva k strpnejšemu odnosu večinskega prebivalstva do Kitajcev v Sloveniji. Miran Komac iz Inštituta za narodnostna vprašanja pa je predstavil svoj pogled na (ne)pripravljenost naše države na procese imigracije in oblikovanje tako imenovane integracijske politike konsenza. Prepričan je, da bi se morala politika zavedati in poudarjati koristi, ki jih omogočijo imigracije in s tem večja kulturna raznolikost v družbi.

V nadaljevanju je Sonja Gole Ašanin iz Sektorja za integracijo beguncev in tujcev predstavila najbolj pereča področja, kjer se begunci srečujejo z diskriminacijo. Po njenih navedbah ti največ diskriminacije doživljajo pri iskanju nastanitve, v zdravstvu in pri zaposlovanju. Klemen Slabina s Filozofske fakultete je predstavil jezikovne težave otrok priseljenjskih družin. Ilija Dimitrijeviški, predsednik Zveze zvez KD v Sloveniji, pa je predstavil delovanje Zveze kulturnih društev konstitutivnih narodov in narodnosti razpadle SFRJ v Sloveniji ter njihovo pobudo za pridobitev statusa narodnih manjšin.

ROMI PROTI DISKRIMINACIJI

Temu je sledil tudi seminar o diskriminaciji Romov, katerega namen je bil na eni strani opozoriti na strukturno oziroma institucionalno diskriminacijo, ki jo Romi v Sloveniji doživljajo že več desetletij in stoletij, po drugi strani pa pokazati, da obstaja nezanemarljivo število dobrih praks, ki so svetilnik v boju proti diskriminaciji in nam lahko kažejo pot v prihodnost.

Varuh Matjaž Hanžek je uvodoma dejal, da je skrajni čas, da bi država na tem področju naredila več, in ne prepuščala reševanja problema zgolj lokalnim skupnostim. Miran Komac iz Inštituta za narodnostna vprašanja je povedal, da je po 15 letih od sprejetja ustave osnutek zakona o Romih, ki ga ustava

S O O Č I M O S E Z D I S K R I M I N A C I J O !

predvideva, zdaj vendarle pripravljen. Vendar pa v besedilu pogrša določbe o pozitivnih ukrepih. Predlaganih rešitev ni nihče preizkusil v praksi, zadnji predlog zakona pa ni bil usklajen z romsko skupnostjo. Romška skupnost mora postati subjekt svojega razvoja, država pa bi morala več storiti za opismenjevanje romskih svetnikov, je še izpostavil.

O izbranih primerih iz sodne prakse, ki se nanašajo na pripadnike romske skupnosti, je govorila Vera Klopčič iz Inštituta za narodnostna vprašanja. Opozorila je še, da sporen termin avtohtonost, ob katerega se pogosto spotakne politika, ni ustrezen za varstvo manjšin. Posebne pravice bi se morale po njenem mnenju podeljevati na podlagi dveh meril - tradicionalne poseljenosti in poseljenosti na nekem področju v znatnem številu.

Predsednik Zveze Romov Slovenije Jožek Horvat je opozoril, da se diskriminacija Romov povečuje, kar je zlasti vidno na lokalni ravni. Pojavlja pa se tudi diskriminacija med samo romsko skupnostjo.

Seminar se je nadaljeval s predstavitev dobrih praks. Tako smo lahko slišali predstavitev dobre prakse vključevanja Romov v šolski proces na Osnovni šoli Janka Padežnika v Mariboru, kjer je ravnateljica Sonja Filipič poudarila, da je bistvo izobraževalnega in vzgojnega dela z romsko populacijo otrok v nenehnem iskanju ustreznih poti, sprotne evalviranju, upoštevanju tradicije romskega načina življenja in njihove kulture ter stalnem sodelovanju s starši. Dejan Peklar pa je predstavil potek individualnih učnih ur z Romi.

Študentka Samanta Baranja je predstavila razvoj vključevanja Romov v izobraževalni sistem, omenila pa je tudi težave, s katerimi se je srečevala in se še srečujejo drugi romski otroci med šolanjem. Povedala je, da je v Sloveniji deset romskih študentov, zaradi česar se ji je porodila ideja o ustanovitvi romskega akademskega kluba, ki bi povezoval te študente, jih motiviral in spodbujal, organiziral druženja Romov, kjer bi izmenjevali izkušnje, ideje ipd. Opozorila je še na potrebo po zagotovitvi določenega števila študentskih postelj v domovih (te so sedaj rezervirane zgolj za obe narodni skupnosti).

Nada Žagar iz Zavoda za izobraževanje in kulturo (ZIK) Črnomelj je predstavila projekt Poklicno informiranje in svetovanje za Rome - PISR, katerega predpostavka je bila, da ne poznamo poklicnih in izobraževalnih interesov Romov, zato jim težko svetujemo in jih motiviramo za izobraževanje. V okviru projekta je ZIK s projektnimi partnerji izvedel raziskavo o izobraževalnih in poklicnih interesih Romov ter uvedel nov poklicni profil, poklic romskega koordinatorja.

V nadaljevanju sta Nataša Brajdič in Branko Novak predstavila dobro prakso sodelovanja med Romi in Policijo ter poudarila, kako pomembno je izobraževanje tako policistov glede romskih običajev kot tudi seznanjanje Romov o delu policistov. Predstavila sta tudi program učenja romskega jezika med policisti. Brankica Petković iz Mirovnega inštituta je govorila o pravici Romov do obveščeniosti in sodelovanja v medijskem procesu in ob tem poudarila, da je to odgovornost tako države kot tudi industrije same. Nadalje je Neva Nahtigal predstavila uspešen projekt Usposabljanja Romov za radijsko novinarstvo, katerega neposreden učinek je bil med drugim tudi začetek delovanja romske radijske produkcije in oddaje Romica Prisluhnite Romom, ki sta ga predstavila urednica Monika Sandreli in novinar Romeo Horvat - Popo.

Skozi predstavitve teh dobrih praks smo skupaj poskušali razmisliti tudi o možnih izboljšavah in strategijah boja proti diskriminaciji ter pokazati, kako pomembno pri načrtovanju podobnih strategij je ravno sodelovanje z Romi.

DISKRIMINACIJA NA PODLAGI SPOLNE USMERJENOSTI

Sledil je seminar o diskriminaciji na podlagi spolne usmerjenosti, na katerem so bili predstavljeni pristopi, politike, strategije in projekti, ki so namenjeni odpravljanju te oblike diskriminacije in so lahko v pomoč delodajalcem, učiteljem in vzgojiteljem.

Maja Pan iz Amnesty International je z interaktivnimi metodami in avdiovizualnimi pripomočki predstavila vsakodnevno življenje gejev in lezbijk ter njihovo stigmatizacijo in diskriminacijo, ki jo doživljajo v različnih okoljih. V nadaljevanju je Tatjana Greif iz Škuca LL predstavila projekt Partnerstvo za enakost, ki je namenjen ozaveščanju in usposabljanju socialnih partnerjev za uvedbo protidiskriminacijskih politik v zaposlovanju in na trgu dela, s poudarkom na ranljivi skupini istospolno usmerjenih.

Constanze Pritz-Blazek iz avstrijskega Urada za enake možnosti je predstavila mednarodna projekta za ozaveščanje o diskriminaciji na podlagi spolne

usmerjenosti. Gre za mednarodni projekt Triangle (Transfer of Information Against the Discrimination of Gays and Lesbians in Europe); izvajala ga je mednarodna mreža partnerjev, ki je določila konkretne cilje na področju obveščanja in vzgojno-izobraževalnega dela, katerega namen je zmanjševanje diskriminacije. Delovni program se je zaključil s pripravo priročnika, namenjenega učiteljem, izobraževalcem in svetovalcem. V nadaljevanju je bil predstavljen še projekt Centra za migrante, lezbijke in geje (MILES), ki omogoča podporo in svetovanje gejem in lezbijkam in izvaja aktivnosti za ozaveščanje, ki so namenjene predvsem skupnostim migrantov. Andres Delgado, nekdanji sekretar Urada švedskega Ombudsmana proti etnični diskriminaciji, pa je predstavil delo švedskega Ombudsmana proti diskriminaciji na podlagi spolne usmerjenosti pri odpravljanju homofobije na delovnem mestu.

Alexander Pollak, programski vodja raziskav pri EUMC, o pomenu medijskih analiz na konferenci Besede so dejanja, govor jih poganja

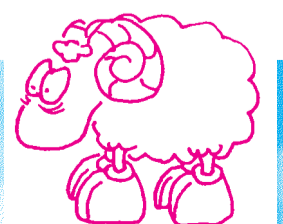

DISKRIMINACIJA NA PODLAGI STAROSTI IN INVALIDNOSTI

Zadnji v vrsti seminarjev, ki smo jih izvedli v okviru projekta, je bil Diskriminacija na podlagi starosti in invalidnosti. Seminar se je izkazal kot dobra priložnost za podrobnejše seznanjanje s širšo problematiko nekaterih za diskriminacijo posebej ranljivih skupin in hkrati kot delovni pogovor o izzivih, dilemah, dobrih praksah in pomanjkljivostih, ki jih je zaznati pri preprečevanju diskriminacije na podlagi invalidnosti in starosti. Osredotočili smo se predvsem na odprta vprašanja, ki se nanašajo na diskriminacijo na podlagi invalidnosti in starosti, zlasti pri zaposlovanju, na delovnem mestu in pri dostopu do dobrin in storitev.

Tako so bile na seminar vabljeni predvsem nevladne organizacije, ki so v tistem vsakodnevnem stiku s potencialnimi žrtvami diskriminacije in ki lahko z različnimi dejavnostmi prispevajo k preprečevanju in odpravljanju diskriminacije na podlagi starosti in invalidnosti. V pogovoru sta sodelovala tudi Dieter Schindlauer, ustanovitelj in vodja najpomembnejše nevladne organizacije za boj proti rasizmu v Avstriji ZARA ter krovne organizacije Litigation Association, ki pred sodišči zastopa žrtve diskriminacije, in Andres Delgado, nekdanji sekretar Urada švedskega Ombudsmana proti etnični diskriminaciji. Na seminarju smo tako izmenjali mnenja in predloge za izboljšanje obstoječih praks soočanja z diskriminacijo na podlagi starosti in invalidnosti ter vzpostavili odprt dialog in razpravo o strategijah ter načrtih za odpravljanje diskriminacije na podlagi invalidnosti in starosti.

Projekt bomo strnili s **sklepno konferenco** 8. decembra 2006 na Pravni fakulteti in s slavnostnim sprejemom ob Dnevu človekovih pravic v Narodnem muzeju.

S O O Č I M O S E Z D I S K R I M I N A C I J O !

Opredelitev pojmov

DISKRIMINACIJA

Pomeni **neenako obravnavanje osebe pri uveljavljanju njenih pravic in obveznosti v primerjavi z nekom drugim zaradi** narodnosti, rase, etničnega porekla, spola, zdravstvenega stanja, invalidnosti, jezika, verskega ali drugega prepričanja, starosti, spolne usmerjenosti, izobrazbe, gmotnega stanja, družbenega položaja ali **katerikoli druge osebne okoliščine**. Sporno ravnanje ima lahko naravo aktivnega ravnanja (dejanje, storitev) ali pasivnega ravnanja (neukrepanje, opustitev). **Ni pomemben namen kršitelja**, temveč zgolj dejanski učinek takšnega ravnanja, ki povzroči diskriminacijo: onemogoči ali prikrajša osebo za enakopravno priznanje, uživanje ali uresničevanje njenih pravic in dolžnosti na političnem, gospodarskem, socialnem, kulturnem ali katerem koli drugem področju družbenega življenja.

NEPOSREDNA DISKRIMINACIJA

O **neposredni diskriminaciji** govorimo takrat, ko je oseba v primerljivih okoliščinah obravnavana manj ugodno kot nekdo drug zaradi narodnosti, rase, etničnega porekla, spola, zdravstvenega stanja, invalidnosti, jezika, verskega ali drugega prepričanja, starosti, spolne usmerjenosti, izobrazbe, gmotnega stanja, družbenega položaja ali katerikoli druge osebne okoliščine.

Primer neposredne diskriminacije pomeni npr. prepoved vstopa istospolno usmerjenima osebam v gostinski lokal. Tak primer je Varuh obravnaval v letu 2001. Pri tem je opozoril, da morata biti ponudba blaga in izvajanje storitev, med katere sodijo tudi storitve gostinskih lokalov, nediskriminatorna. Izvajalec tržne dejavnosti mora svoje blago ali storitve zagotoviti vsakomur brez razlik, ki nimajo podlage v predpisih.

Primer neposredne diskriminacije je tudi oglas za delo z naslednjo vsebino: "Za delo tajnice iščemo žensko, staro do 30 let!"

POSREDNA DISKRIMINACIJA

O **posredni diskriminaciji** govorimo, kadar na videz nevtralne določbe, merila ali ravnanja v enaki ali podobni situaciji postavljajo osebo v slabši položaj kot druge osebe zaradi njene narodnosti, rase ali etničnega porekla, spola, verskega prepričanja, invalidnosti ali zdravstvenega stanja, starosti, spolne usmerjenosti ali druge osebne okoliščine.

Primer posredne diskriminacije bi lahko bili razpisni pogoji za raziskovalne projekte, ki zahtevajo, da mora imeti nosilec raziskave sklenjeno delovno razmerje v raziskovalni organizaciji. Na ta način so posredno dejansko diskriminirani starejši znanstveniki, saj so upokojeni in jim tak razpis onemogoča kandidiranje za raziskovalni projekt.

NAVODILA

Neposredna ali posredna diskriminacija so tudi **navodila**, s katerimi se lahko povzroči diskriminacija. V takih primerih sta za kršenje prepovedi diskriminacije odgovorna tako oseba, ki sporno dejanje ali opustitev stori, kot tudi oseba, ki je dala takšna navodila oz. usmeritve.

Primer navodil, ki vodijo v diskriminacijo, bi bilo naročilo lastnika nočnega lokala zaposlenim, naj oseb z določenimi osebnimi značilnostmi (npr. Romov) ne smejo spuščati v lokal.

NADLEGOVANJE

Za obliko diskriminacije se šteje tudi na katerikoli osebni okoliščini temelječe **nadlegovanje**, ki ustvarja zastrašujoče, sovražno, ponižujoče, sramotilno ali žaljivo okolje za osebo ter žali njeno dostojanstvo. Odločilno je doje-manje takšnega ravnanja kot nezaželenega s strani žrtve.

Oblike nadlegovanja so lahko zelo različne: od nezaželenih predlogov, sugestivnih pripomb ali komentarjev, žaljivega in sovražnega govora, groženj z nasiljem; pa do telesne zlorabe (fizično, spolno nasilje, itd.).

Na delovnem mestu so nadrejeni in drugi zaposleni, ki so priča nadlegovanju, (so)odgovorni, zato morajo nadlegovanje ustaviti in preprečiti, da bi se sploh pojavljalo.

Primer nadlegovanja bi bilo besedno namigovanje k spolnosti, pošiljanje pornografskih elektronskih pošilk sodelavki ali pa npr. zgolj vztrajne pripombe na račun narodnostnega porekla sodelavca.

DISKRIMINACIJA PREKO POVEZAVE

O **diskriminaciji preko povezave** govorimo takrat, ko je oseba obravnavana neugodnejše, zato ker je povezana z neko drugo osebo, ki je zaradi svojih osebnih okoliščin diskriminirana.

Diskriminacijo preko povezav lahko na primer doživljajo starši otroka s posebnimi potrebami (invalid na vozičku), saj je tudi njim onemogočen dostop do določenih krajev ali dobrin (npr. kinodvorane)

Takšno obliko diskriminacije lahko doživljata osebi v partnerski zvezi z različnim etničnim ali rasnim poreklom, kjer je na podlagi osebnih značilnosti enega partnerja diskriminiran tudi drugi, čeprav sam take osebne okoliščine nima. Primer bi bile npr. žalitve s strani sosedov, ker je eden od zakoncev tujec.

VEČPLASTNA DISKRIMINACIJA

O **večplastni diskriminaciji** govorimo takrat, ko hkrati sovpadata dve ali več osebnih okoliščin, ki so podlaga za diskriminacijo.

Na javni razpis se je neuspešno prijavila ženska, po poreklu albanske narodnosti, ki je izpolnjevala vse razpisne pogoje. Na pogovoru je slišala nekaj neumestnih pripomb, na razpisu pa je bil namesto nje izbran Slovenec s slabšo izobrazbo. V takšni situaciji je bila lahko hkrati diskriminirana zato, ker je ženska in obenem še na podlagi tega, ker je albanskega porekla.

VIKTIMIZACIJA

O viktimizaciji oziroma povračilnih ukrepah govorimo takrat, ko je diskriminirana oseba izpostavljena neugodnim posledicam, zaradi njenega ukrepanja v zvezi s kršitvijo prepovedi diskriminacije.

Primer viktimizacije bi bila odpoved delovnega razmerja s strani delodajalca, ker je prizadeta uslužbenka proti kršitelju in delodajalcu vložila tožbo zaradi nadlegovanja na delovnem mestu.

S O O Č I M O S E Z D I S K R I M I N A C I J O !

Prepoved diskriminacije v nekaterih predpisih in opredelitev sankcij

USTAVA RS

14. člen (enakost pred zakonom)

V Sloveniji so vsakomur zagotovljene enake človekove pravice in temeljne svoboščine ne glede na narodnost, raso, spol, jezik, vero, politično ali drugo prepričanje, gmotno stanje, rojstvo, izobrazbo, družbeni položaj, invalidnost ali katerokoli drugo osebno okoliščino.

Vsi so pred zakonom enaki.

Načelo enakosti v drugih določbah Ustave RS: 7. člen - Enakopravnost verskih skupnosti; 13. člen - Tujci imajo vse pravice razen tistih, ki jih imajo po Ustavi ali po zakonu samo državljani Slovenije; 16. člen - Derogacija ali suspenz človekovih pravic in temeljnih svoboščin v nasprotju s prepovedjo diskriminacije ni mogoča niti v vojnem ali izrednem stanju; 22. člen - Enako varstvo pravic v postopkih pred državnimi organi, organi lokalnih skupnosti in nosilci javnih pooblastil; 29. člen - Pravna jamstva v kazenskem postopku ob popolni enakopravnosti; 34. člen - Pravica do osebnega dostojanstva in varnosti; 35. člen - Nedotakljivost telesne in duševne celovitosti, zasebnosti ter osebnostnih pravic; 43. člen - Enakost volilne pravice, ukrepi za enake možnosti spolov pri kandidiranju; 49. člen - Enaka dostopnost delovnih mest; 122. člen - Za dostop do zaposlitve v javni upravi velja tudi načelo javnega razpisa; 53. člen - Načelo enakopravnosti zakoncev; 54. člen - Enak položaj otrok, rojenih zunaj zakonske zveze; 61. člen - Pravica izražanja svoje narodne pripadnosti, pravica gojiti in izražati svojo kulturo in uporabljati jezik in pisavo; 62. člen - Pravica rabe svojega jezika pri uresničevanju svojih pravic in dolžnosti in v postopkih pred državnimi in drugimi organi, ki opravljajo javno službo; 63. člen - Prepoved vzpodbujanja vsakršne neenakopravnosti ter razpihovanja sovraštva in nestrpnosti.

ZAKON O URESNIČEVANJU NAČELA ENAKEGA OBRAVNAVANJA (ZUNEO)

Zakon uvaja pojem enakega obravnavanja, ki pomeni odsotnost diskriminacije.

- Določa skupna izhodišča za zagotavljanje enakega obravnavanja vsakogar pri uveljavljanju njegovih pravic in obveznosti na katerem koli področju družbenega življenja ne glede na njegove osebne okoliščine. Prepoved diskriminacije jasno zavezuje vsakogar, ki bi s svojim ravnanjem lahko vplival na pravni položaj (pravice in dolžnosti) kogarkoli. Poleg osebnih okoliščin, ki jih navaja Ustava, primeroma navaja še etnično poreklo, zdravstveno stanje in spolno usmerjenost (1. člen).
- Prepoveduje posredno in neposredno diskriminacijo, kot obliko diskriminacije opredeljuje tudi nadlegovanje (4. in 5. člen).
- Prepoveduje viktimizacijo - diskriminirana oseba ne sme biti izpostavljena neugodnim posledicam zaradi njenega ukrepanja zaradi diskriminacije (3. člen).
- Določa, da prepoved diskriminacije ne izključuje stvarno in razumno upravičenega različnega obravnavanja oziroma omejitev na podlagi določene osebne okoliščine, ki jih za doseg legitirnega namena določajo posebni zakoni (2. člen).
- Dovoljuje pozitivne ukrepe - z zakonom določene začasne ukrepe, ki so namenjeni preprečevanju manj ugodnega položaja oseb z določeno osebno okoliščino oziroma so nadomestilo za manj ugoden položaj (6. člen).
- Določa možnost pritožbe na Zagovornico načela enakosti (11. člen).
- Daje pristojnost inšpektorjem za ukrepanje v primeru diskriminacije (20. in 21. člen).
- Prenaša dokazno breme na kršitelja, kadar v upravnih in sodnih postopkih diskriminirana oseba navaja dejstva, ki opravičujejo domnevo, da je bila kršena prepoved diskriminacije. Tedaj mora domnevni kršitelj dokazati, da ni kršil načela enakega obravnavanja oziroma prepovedi diskriminacije (22. člen).
- ZUNEO opredeljuje dolžnost državnih organov, da pri preprečevanju diskriminacije sodelujejo s socialnimi partnerji in nevladnimi organizacijami (8. člen).

Vse oblike diskriminacije, do katerih pride pri izvajanju zakonov in drugih predpisov, kolektivnih pogojev in splošnih aktov na posameznem z zakonom urejenem področju družbenega življenja, so opredeljene kot prekršek, za katerega se kršitelj kaznuje z globo. **Te so določene v razponu od 50.000 do 10.000.000 tolarjev (24. člen)**

ZAKON O DELOVNIH RAZMERJIH (ZDR)

Delodajalec pri zaposlovanju ne sme iskalca zaposlitve (kandidata) ali delavca v času trajanja delovnega razmerja in v zvezi s prenehanjem pogodbe o zaposlitvi postavljati v neenakopraven položaj zaradi osebnih okoliščin. Poleg osebnih okoliščin, ki jih navaja Ustava, primeroma navaja še barvo kože, zdravstveno stanje, članstvo v sindikatu, nacionalno in socialno poreklo, družinski status in spolno usmerjenost (6. člen).

Ženskam in moškim morajo biti zagotovljene enake možnosti in enaka obravnava pri zaposlovanju, napredovanju, usposabljanju, izobraževanju, prekvalifikaciji, plačah in drugih prejemkih iz delovnega razmerja, odsotnostih z dela, delovnih razmerah, delovnem času in odpovedi pogodbe o zaposlitvi (6. člen). Prepovedana je neposredna in posredna diskriminacija (6. člen).

V postopku varstva pravic zaradi diskriminacije prenaša dokazno breme na kršitelja. Ta mora dokazati, da različno obravnavo opravičujejo vrsta in narava dela (6. člen).

Delodajalec mora aktivno zagotavljati takšno delovno okolje, v katerem noben delavec ne bo izpostavljen neželenu ravnanju spolne narave, ki ustvarja zastrašujoče, sovražne ali ponižujoče delovne odnose in okolje ter žali dostojanstvo moških in žensk pri delu, tudi od predpostavljanih ali sodelavcev (45. člen). Prepoved odpovedati pogodbo o zaposlitvi iz diskriminatornih razlogov (89. člen).

ZDR vsebuje številne določbe o posebnem varstvu v zvezi z zaposlovanjem, delom in prenehanjem delovnega razmerja nekaterih posebej občutljivih skupin, npr. mladoletnikov, nosečih in doječih žensk, staršev, bolnih, socialno ogroženih, invalidov, sindikalistov, starejših zaposlenih ipd.

Določa posebne prekrške (229., 230., 231. člen). Kršitelje prekrškov se kaznuje z globo, **te so določene v razponu od 50.000 do najmanj 1.000.000 tolarjev.**

Zakon o enakih možnostih žensk in moških (ZEMŽM)

- Določa ukrepe za preprečevanje diskriminacije in izenačevanje enakosti med spoloma.
- Določa možnost pritožbe zaradi diskriminacije na Zagovornico načela enakosti žensk in moških (20. člen)

Določa nekatere posebne prekrške (33. - 35. člen). Kršitelje prekrškov se kaznuje z globo, **te so določene v razponu od 50.000 do 500.000 tolarjev.**

Zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov (ZZRZI)

Določa ukrepe za preprečevanje diskriminacije in povečanje zaposljivosti invalidov in vzpostavitev pogojev za njihovo enakovredno udeležbo na trgu dela z odstranjevanjem ovir in ustvarjanjem enakih možnosti.

Določa prekršek zaradi neplačevanja obveznosti iz naslova kvote (92. člen). **Globe so določene v razponu od 100.000 do 10.000.000 tolarjev.**

Zakon o varstvu potrošnikov (ZVPot-UPB2)

Zapoveduje prodajo blaga in opravljanje storitev vsem potrošnikom pod enakimi pogoji (25. člen)

Določa poseben prekršek (77. člen). Kršitelje prekrškov se kaznuje z globo, **te so določene v razponu od 300.000 do 10.000.000 tolarjev.**

Zakon o tujcih (ZTuj-1-UPB3)

Državni in drugi organi, organizacije in združenja z vsem svojim delovanjem zagotavljajo zaščito pred kakršno koli diskriminacijo na podlagi rasnega, verskega, nacionalnega, etničnega ali drugega razlikovanja tujcev (82. člen).

Zakon o društvih (ZDru-1)

Delovanje v društvu temelji na enakopravnosti članstva (2. člen).

Ni dovoljeno ustanoviti društva, katerega namen, cilji ali dejavnost spodbujajo k narodni, rasni, verski ali drugi neenakopravnosti, razpihovanju narodnega, rasnega, verskega ali drugega sovraštva in nestrpnosti oziroma spodbujajo k nasilju ali vojni (3. člen).

Društvu, ki izvaja dejavnost iz 3. člena tega zakona, se delovanje s sodno odločbo prepove (42. člen).

Zakon o varstvu javnega reda in miru (ZJRM-1)

Kot prekršek sankcionira vzbujanje nestrpnosti (20. člen). Kršitelje prekrškov se kaznuje z globo **200.000 tolarjev.**

Zakon o medijih (ZMed)

Prepoved spodbujanja k neenakopravnosti, nestrpnosti, nasilju in vojni ter izzivati sovraštvo v razširjanju programskih vsebin (8. člen).

Določa poseben prekršek pri oglaševanju (47. člen). Kršitelje prekrškov se kaznuje z globo **2,500.000 tolarjev (129. člen).**

Kazenski zakonik (KZ RS)

Kršitev enakopravnosti (141. člen KZ) stori, kdor zgolj na podlagi osebnih okoliščin prikrajša koga za katero izmed človekovih pravic ali temeljnih svoboščin ali kdor na podlagi takšnega razlikovanja komu da kakšno posebno pravico ali ugodnost.

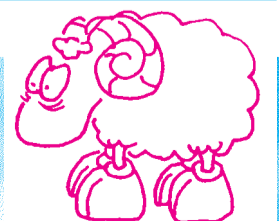
Kaznuje se **z denarno kaznijo ali z zaporom do enega leta.** Enako se kaznuje, kdor preganja posameznika ali organizacijo zaradi njihovega zavzemanja za enakopravnost ljudi.

Kršitev pravic pri zaposlovanju ali brezposelnosti (206. člen KZ) med drugim stori, kdor komu odreče ali omeji pravico do svobodne zaposlitve pod enakimi pogoji.

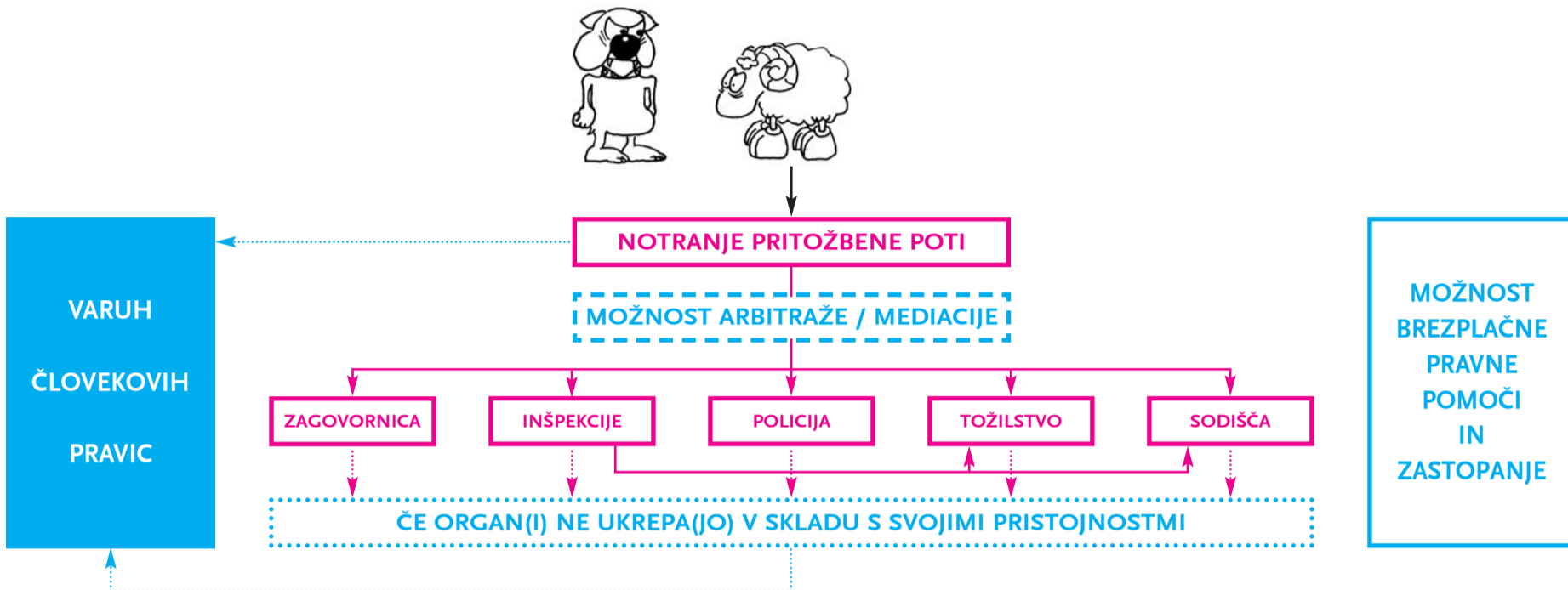
Kaznuje se z denarno kaznijo ali z zaporom do enega leta.

Zbujanje sovraštva, razdora ali nestrpnosti (300. člen KZ) stori, kdor izziva ali razpihuje narodnostno, rasno ali versko sovraštvo, razdor ali nestrpnost, širi ideje o večvrednosti ene rase nad drugo, daje kakršnokoli pomoč pri rasistični dejavnosti, ali zanika, zmanjšuje pomen, odobrava ali zagovarja genocid.

Kaznuje se z zaporom do dveh let. Če je dejanje storjeno s prisilo, grdim ravnanjem, ogrožanjem varnosti, sramotitvijo narodnostnih, etničnih ali verskih simbolov, poškodovanjem tujih stvari, oskrunitvijo spomenikov, spominskih znamenj ali grobov, se storilec **kaznuje z zaporom do petih let.** Material, predmeti, pripomočki za te namene se **vzamejo ali se onemogoči njihovo uporabo.**

Kaj storiti, če ste žrtev diskriminacije

Žal žrtve diskriminacije v Sloveniji najpogosteje ne uporabijo pravnih sredstev za varstvo svojih pravic. Če sploh, se njihovo ukrepanje najpogosteje omeji na neformalno ugovarjanje v postopku, v kateremu so bile izpostavljene neenakemu obravnavanju. To je slabo predvsem zato, ker so ti ukrepi največkrat nezadostni, poleg tega pa nikakor ne morejo vplivati na splošno družbeno klimo oz. odnos ljudi do pojavov diskriminacije. Razlogi za takšno stanje so najbrž mnogovrstni in večplastni. Treba jih je iskati tako na strani žrtev kot tudi širše, v premajhni občutljivosti organov oblasti, ki morajo v primeru kršitev ukrepati, in zlasti nezadovoljivi splošni ozaveščenosti v družbi o tem, kaj je diskriminacija in kako škodljiva je. Znatno del razlogov za pičlo prakso na tem področju gre pripisati preslabemu poznavanju razpoložljivih mehanizmov za obrambo, nizki stopnji zaupanja v te mehanizme, ki še niso zaživel v praksi, strahu pred povračilnimi ukrepi (viktimizacijo) zaradi ukrepanja, ki bi še poslabšali položaj žrtve, ter strahu pred morebitnimi stroški ukrepanja. Žrtve diskriminacije so največkrat prepuščene same sebi in težko najdejo ustrezno pomoč za varstvo pravic pred kršiteljem, ki je običajno v vseh pogledih močnejši. V nadaljevanju podajamo kratek opis pravnih poti pred institucijami, na katere se lahko prizadeji obrne v primeru, ko meni, da je žrtev diskriminacije. Večina opisanih poti se medsebojno ne izključuje.

PREDE SE OBRNETE NA PRISTOJNE INSTITUCIJE

V primerih, ko menite, da ste bili diskriminirani (neenako obravnavani na podlagi katere od osebnih okoliščin) s strani posamezne institucije, ustanove ali podjetja, je primerno problem najprej skušati rešiti znotraj institucije, v kateri so vam bile pravice kršene. Vsi javni organi morajo imeti vzpostavljene **notranje pritožbene postopke**, prek katerih se lahko prizadeji pritožijo zoper najrazličnejša ravnanja ali opustitve, s katerimi jim je bila po njihovem mnenju kršena pravica do enakega obravnavanja. Zoper ravnanje organov javne uprave (ministrstva, upravne enote, inšpekcije ...) lahko vložite npr. pritožbo po 5. členu Zakona o državni upravi (ZDU). V zvezi z delom policije je pritožbo zaradi varstva človekovih pravic mogoče vložiti po 28. členu Zakona o policiji ipd. Načeloma se morajo na opozorila o nepravilnostih v razumnem roku odzvati vsi državni organi, organi lokalne samouprave in drugi nosilci javnih pooblastil (npr. javni zavodi, kot so šole, bolnišnice, fakultete ...). V primeru diskriminacije na delovnem mestu se morajo delodajalci ustrezno odzvati na pisna opozorila o kršitvi pravic. Tudi podjetja, ki poslujejo s strankami (npr. banke, zavarovalnice), imajo urejene notranje poti za obravnavo pritožb in pripomb strank. Vselej se je dobro najprej podrobneje seznaniti s tovrstnimi mehanizmi. Priporočljivo jih je uporabiti kot prvi korak pri odgovoru na neenako obravnavanje. Tudi če v postopku niste uspešni, je takšno ukrepanje priporočljivo zaradi zagotavljanja dokazil pri morebitnem nadaljnjem ukrepanju v drugih postopkih. Vse vaše pritožbe in odgovori naj bodo zato pisni, priporočamo še, da si vselej shranite kopije pritožb in dokazila o tem, da ste jih in kdaj ste jih uporabili. Kadar uporabite takšne poti, je treba vselej paziti (npr. v primeru zavlačevanja z odločanjem v zadevi), da se ne zamudi poteka rokov, ki so določeni za vlaganje drugih pravnih sredstev.

ZUNAJSDNO REŠEVANJE SPOROV

V nekaterih primerih so prizadetim na voljo mehanizmi za zunajsodno reševanje sporov. Ti so navadno uporabni le, če se vpleteni strani strinjata s takšnim načinom reševanja sporov. Za varstvo pravic delavcev so - po nekaterih kolektivnih pogodbah - zagotovljeni v postopkih **arbitraže**. Po Zakonu o bančništvu se lahko z namenom zunajsodnega reševanja sporov s pisno pritožbo obrnete na Poravnalni svet pri Združenju bank Slovenije. Možnost brezplačne **mediacije** (pomoči pri sporazumni rešitvi spora) omogočajo na Mediacijskem centru pri Slovenskem zavarovalnem združenju. V nekaterih poklicih so zagotovljene tudi **pritožbe zaradi kršitve poklicne etike** na posameznem področju. Z ustreznimi poklicnimi kodeksi, ki navadno opisujejo tudi postopke in roke za vlaganje pritožb, se je treba predhodno seznaniti. Takšne poti imajo denimo zagotovljeni zdravniki, odvetniki, socialni delavci, oglaševalci, novinarji ...

VARUH ČLOVEKOVIH PRAVIC

Na Varuha človekovih pravic se lahko obrnete v primerih, ko so **vaše pravice kršili državni organi, organi lokalne samouprave ali drugi nosilci javnih pooblastil**. Varuh jih nadzoruje tudi z vidika spoštovanja načel pravčnosti in dobrega upravljanja. Ne morete se torej nanj obrniti neposredno, kadar so kršitelji osebe zasebnega prava, podjetja ali posamezniki kot fizične osebe, ki nimajo javnih pooblastil.

V tem primeru morate zadevo prijaviti najprej drugim pristojnim organom, Varuh pa lahko nadzoruje, ali so ti pravočasno in korektno ravnali. Postopek pred Varuhom je **neformalen** in **brezplačen**, vendar mora biti pobuda pisna. Varuh v postopku zagotavlja **zaupnost**, zato **ne obravnava anonimnih pobud**. Praviloma tudi ne obravnava zadev, o katerih že tečejo sodni in drugi postopki (razen če gre za zavlačevanje postopka ali očitno zlorabo oblasti). V pobudi, v kateri morate **opisati nedopustno ravnanje**, ki ste mu bili izpostavljeni, je treba navesti, ali ste že uporabili pravna sredstva, in če da, katera. **Rok za vložitev pobude je praviloma eno leto** od odločitve organa, ki je žrtev diskriminiral, oz. same odločitve, zaradi katere je bilo krateno varstvo pred diskriminacijo. Če Varuh pobude ne vzame v obravnavo, mora pobudniku v najkrajšem času posredovati pojasnilo o drugih razpoložljivih poteh za varstvo pravic. Varuh ima dostop do vseh podatkov, s katerimi razpolagajo organi, ki jih nadzoruje, ti pa mu morajo posredovati tudi vsa zahtevana pojasnila in informacije. Ob obravnavi pobude Varuh izda poročilo, v katerem ugotovi, ali je šlo za kršitev pravice do enakosti, in ga posreduje strankam v postopku. V poročilu še predlaga, kako naj se nepravilnost odpravi. Kršitelj je varuhu dolžan odgovoriti, kaj je bilo storjeno za odpravo kršitev. Varuh lahko na organe oblasti vpliva tudi s svojimi mnenji, priporočili in predlogi, in to predvsem prek letnih poročil Državnemu zboru. Po tem, ko je pobudnik izčrpal vsa pravna sredstva, lahko s soglasjem prizadetega vložijo tudi pritožbo pred Ustavnim sodiščem RS. V zvezi s pobudo, ki jo obravnava, lahko vložijo tudi zahtevo za presojo ustavnosti zakonov in drugih predpisov. Vse pobude, naslovljene na Varuha, morajo biti **podpisane** in označene z osebnimi podatki pobudnika ter vsebovati okoliščine, dejstva in dokaze (kopije listin, vloženih pritožb, odločitev ...), na katerih temelji pobuda za začetek postopka. Kadar pobudo v imenu prizadete osebe vložijo kdo drug, je za to treba priložiti soglasje prizadete osebe. Zaradi zahteve po podpisu je pobudo najbolje poslati po pošti, lahko pa se vložijo tudi ustno na zapisnik v uradu Varuha. Nujnejša pojasnila in nasveti so na voljo na brezplačni telefonski številki vsak dan v času uradnih ur.

ZAGOVORNICA NAČELA ENAKOSTI

V nasprotju z Varuhom človekovih pravic Zagovornica načela enakosti obravnava tudi primere, pri katerih domnevni kršitelj ni organ oblasti, ampak je to npr. fizična oseba, podjetje, sindikat, društvo ipd. Pobudo (pisno ali dano ustno na zapisnik) lahko pri Zagovornici načela enakosti vložite **v enem letu** od domnevne kršitve, v izjemnih primerih tudi po poteku tega roka. V pobudi morate **opisati nedopustno ravnanje**, ki ste mu bili izpostavljeni. Pobudo lahko v imenu prizadetega vložijo tudi kdo drug, **lahko** je tudi **anonimna**, vendar mora vsebovati dovolj podatkov za obravnavo. Ta je neformalna, kar pomeni, da Zagovornica po končani obravnavi izda mnenje, ki ni zavezujoče. Skupaj z mnenjem predlaga tudi način odprave kršitve. Obravnava je **brezplačna**. Postopek teče **neodvisno od postopkov** pred sodiščem ali drugimi organi, do njega ste upravičeni, tudi če druga pravna sredstva še niso izčrpana ali sploh niso bila izčrpana. Če zagovornica ugotovi, da ima posamezna kršitev vse znake diskriminacije, in kršitelj ugotovljenih nepravilnosti ne odpravi, bo Zagovornica svoje mnenje in celoten primer **prepusila pristojni inšpekciji**.

INŠPEKTORATI

Inšpektorati nadzorujejo izvajanje zakonov na posameznih področjih. Tako se npr. pri zaposlovanju in delovnih razmerjih prijavo naslovi na inšpektorat za delo, če je prišlo do diskriminacije znotraj sistema izobraževanja se jo vložijo na inšpektorat za šolstvo, pri kršitvi enakega dostopa do dobrin in storitev na trgu pa pri tržni inšpekciji itd. **Prijavo lahko vložijo kdorkoli**, ne le žrtve (npr. tudi nevladna organizacija), in je lahko tudi **anonimna**. Inšpektor mora obravnavati prijave, pritožbe, sporočila in druge vloge v zadevah iz svoje pristojnosti in vlagatelje **na njihovo zahtevo obvestiti o svojih ugotovitvah in ukrepih**. Prijavitelj načeloma nima statusa stranke v postopku, razen če to izrecno zahteva in se mu ta status prizna. Inšpekcijski postopek je namreč namenjen predvsem varstvu javnega interesa. Po opravljenem postopku inšpektor izda sklep, s katerim odloči, ali je prišlo do kršitve ali ne. Kršitelju lahko **prepove nadaljnje diskriminatorno ravnanje in odredi ustrezne ukrepe, s katerimi žrtev diskriminacije zavaruje pred povračilnimi ukrepi**. Če inšpektor ugotovi, da je bilo storjeno kaznivo dejanje, lahko zoper kršitelja **poda kazensko ovadbo**. Če je kršitelj storil prekršek, izvede postopek po zakonu o prekrških in kršitelju **naloži plačilo denarne kazni (globe) ali predlaga, da o tem odloči sodišče**. Seznam vseh inšpektoratov z naslovi je na voljo na **10. strani**. Na pristojni inšpektorat se lahko obrnete tudi, ko še ne želite sprožiti sodnega postopka.

Besedilo je delno povzeto in prirejeno po Baltič, A.: Diskriminacija, ne hvala!, Mirovni inštitut, 2005, str. 9-12.

S O O Č I M O S E Z D I S K R I M I N A C I J O !

SODIŠČA

V primerih diskriminacije lahko prizadeti sami ali po pooblaščenem zastopniku sprožite ustrezni sodni postopek, v katerem zahtevate varstvo svojih pravic (ugotovitev kršitve, zahtevate njeno prenehanje in odpravo posledic, uveljavljate premoženjski zahtevek ipd.). Z namenom lažjega dokazovanja diskriminacije ZUNEO (22. člen) določa **deljeno dokazno breme** in s tem deloma razbremeni žrtev diskriminacije, ki navadno nima zadostnih podatkov in dokazili za nedvoumno dokazovanje obstoja diskriminacije. Tako zadostuje, da žrtev dokaže razloge, ki upravičujejo domnevo o diskriminaciji. Zadostujejo torej dokazi, ki upravičujejo resen sum oz. zadosten dvom. V tem primeru se dokazno breme prevlači na domnevnega kršitelja prepovedi diskriminacije. Da bi se razbremenil, mora dokazati, da te prepovedi ni kršil. Določbe o deljenem dokaznem bremenu se uporabljajo v sodnih in upravnih postopkih ter pred drugimi pristojnimi organi, razen v kazenskih postopkih. V sodnih postopkih **se vselej sklicuje tudi na človekove pravice** (npr. na pravico do enakosti in na pravico do varstva osebnega dostojanstva in varnosti po 14. oz. 34. členu Ustave). Pred vložitvijo zahtevkov priporočamo, da si pridobite nasvet ali pomoč odvetnika ali druge prava večje osebe.

Postopki in zahtevki pred sodiščem so lahko različni glede na naravo diskriminatornega ravnanja, na primer:

- če je s takim ravnanjem podjetja na trgu nekomu nastala škoda, bo na voljo odškodninski oz. pravdni postopek;
- če je prišlo do diskriminacije pri zaposlovanju ali delu, bo žrtev zoper delodajalca vložila tožbo na delovno sodišče;
- če je prišlo do diskriminacije pri uveljavljanju socialnih pravic (npr. pravic iz naslova zavarovanja za primer brezposelnosti, zdravstvenega ali pokojninskega zavarovanja ipd.), bo žrtev vložila tožbo na socialno sodišče;
- če je do diskriminatornega ravnanja prišlo v upravnem postopku, bo žrtev po izčrpanju redne pritožbene poti zoper sporno odločbo vložila tožbo na upravno sodišče;
- če je bilo storjeno kaznivo dejanje kršitve enakopravnosti, je treba vložiti prijavo na policijo ali ovadbo na tožilstvo.

Pravdni postopek

V pravdnem postopku lahko od sodišča zahtevate, da odredi prenehanje dejanja, s katerim se krši nedotakljivost človekove osebnosti, osebnega in družinskega življenja ali kakšna druga osebnostna pravica, da prepreči tako dejanje ali da odstrani njegove posledice. Sodišče oziroma drug pristojni organ lahko odredi, da kršitelj preneha dejanje, drugače bo moral prizadetemu plačati določen denarni znesek, odmerjen skupaj ali od časovne enote. Če gre za kršitev osebnostne pravice, lahko sodišče na stroške oškodovalca odredi objavo sodbe oziroma popravka ali odredi, da mora oškodovalec preklicati izjavo, s katero je storil kršitev, ali storiti kaj drugega (npr. se javno opravičiti), s čimer je mogoče doseči namen, ki se doseže z odškodnino.

Če vam je bila z diskriminatornim ravnanjem povzročena premoženjska ali nepremoženjska škoda, imate pravico vložiti odškodninsko tožbo na pravdni oddelek sodišča. Premoženjska škoda pomeni zmanjšanje premoženja (navadna škoda) ali preprečitev povečanja premoženja (izgubljeni dobiček). Nepremoženjska škoda pa pomeni povzročitev telesnih ali duševnih bolečin ali strahu žrtvi.

V pravdnem oz. odškodninskem postopku imate kot žrtev diskriminacije pravico zahtevati povrnitev škode. To lahko zahtevate v treh letih, odkar ste izvedeli za nastanek škode (relativni zastaralni rok), oziroma v petih letih od nastanka škode (absolutni zastaralni rok). Če je nastala škoda do 2.000.000,00 SIT, se tožbo vložijo na pravdni oddelek okrajnega sodišča v kraju, kjer je škoda nastala. Če pa ta presega 2.000.000 SIT, se tožba vložijo na pravdni oddelek okrožnega sodišča.

Postopki pred delovnim in socialnim sodiščem

V primeru diskriminacije pri zaposlovanju lahko v 30 dneh vložite tožbo na delovno sodišče. Če menite, da ste bili diskriminirani pri pravicah, ki vam grejo iz delovnega razmerja, morate delodajalca najprej pisno opozoriti na kršitve. Če v osmih dneh po vročitvi zahteve kršitev ni odpravljena, imate pravico zahtevati sodno varstvo (odpravo diskriminatornega ravnanja, pravico, ki se vam krati) pred delovnim sodiščem, kar pomeni, da lahko v 30 dneh vložite tožbo. Če ste bili odpušteni iz razlogov diskriminacije, lahko zahtevate sodno varstvo v 30 dneh od dneva vročitve sklepa o prenehanju delovnega razmerja oziroma odkar ste izvedeli za kršitev.

Tudi pred socialnim sodiščem velja 30-dnevni rok za vložitev tožbe.

Postopki pred upravnim sodiščem

Tožbo na upravno sodišče lahko vložite, ko menite, da ste bili diskriminirani z dokončno odločbo (zoper katero ni več mogoča pritožba), izdano v upravnem postopku pred upravnim organom. Rok za tožbo je 30 dni. V upravnem sporu sodišče odloča o:

- zakonitosti dokončnih posamičnih aktov, ki jih izdajo državni organi, organi lokalne skupnosti ali druge osebe, ki so nosilci javnih pooblastil;
- zakonitosti posamičnih aktov in dejanj, s katerimi se posega v ustavne pravice posameznika, če ni zagotovljeno drugo sodno varstvo;
- zakonitosti aktov državnih organov, organov lokalne skupnosti in nosilcev javnih pooblastil, izdanih v obliki predpisa, ki urejajo posamična razmerja.

Kazenski postopek

Kazenski zakonik kot kazniva dejanja določa kršitev enakopravnosti, zburjanje sovraštva, razdora ali nestrpnosti, kršitev enakosti pri zaposlovanju ali brezposelnosti in še nekatera druga. Podrobnejši opis in sankcije za ta kazniva dejanja najdete na strani 7. Prijavo kaznivega dejanja se vložijo na policijo, ki bo primer prevzela in ga raziskala. Če bo zbrala dovolj informacij, bo ovadbo posredovala tožilstvu. **Kazensko ovadbo** se lahko vložijo tudi neposredno na tožilstvo. Prijavo ali ovadbo lahko da vsakdo, lahko je tudi anonimna. Tožilstvo bo zadevo naprej preiskalo in če bo obstajal utemeljen sum, da je bilo storjeno kaznivo dejanje, bo zahtevalo preiskavo pred preiskovalnim oddelkom sodišča. Če se bo preiskovalni sodnik strinjal z utemeljenim sumom, bo izdal sklep o preiskavi; če bo med preiskavo zbranih dovolj dokazov, bo tožilstvo zoper domnevnega kršitelja vložilo obtožbo. Žrtvi kot oškodovancu v samem kazenskem postopku v tej fazi ne bo treba sodelovati, razen če bo poklicana za pričjo. Za pregon kaznivih dejanj so določeni zastaralni roki.

Takse in stroški postopka

Za varstvo v posameznih postopkih je treba že ob vložitvi zahtevkov (tožba, pritožba) plačati sodno ali upravno takso. Če ste v finančno šibkem položaju in bi to plačilo ogrozilo vaše preživljanje ali oseb, ki

jih preživljate, svetujemo, da že ob vložitvi zahtevkov hkrati zaprosite za **oprostitev plačila takse**. O svojem premoženjskem stanju morate priložiti ustrezna potrdila.

Pred vložitvijo zahtev za sodno varstvo je treba vedno pomisliti tudi na druge stroške postopka. Stroški sodnega, včasih tudi upravnega postopka so lahko namreč izjemno visoki.

V morebitnem **kazenskem postopku** vam kot žrtvi načeloma ni treba skrbeti zaradi stroškov, ker niste stranka v postopku. To sta namreč obdolženec (kršitelj) in državni tožilec. Če je obdolženec oproščen, se vsi stroški postopka krijejo iz proračuna, če pa je obsojen, mora sam pokriti vse stroške postopka, razen če sodišče presodi, da tega zaradi svojega finančnega stanja ne bo zmožgal storiti.

Drugače je v **odškodninskih (civilnih) postopkih**. Če ste vložili odškodninsko tožbo zoper kršitelja in pravdo izgubili, morate poravnati celotne stroške, ki nastanejo med postopkom. Poravnati morate svoje stroške, stroške svojega odvetnika, stroške sodišča, tudi stroške nasprotne stranke in njenega odvetnika. Če vam je v postopku le deloma uspelo (iztožili ste npr. le del zahtevane odškodnine), vas lahko ti stroški še vedno močno obremenijo. Če se znajdete v takem primeru in če ste ob tem v finančno šibkem položaju, s čimer bi plačevanje stroškov postopka ogrozilo vaše preživljanje ali oseb, ki jih preživljate, svetujemo, da pravočasno zaprosite za oprostitev stroškov postopka. To je seveda treba obrazložiti in priložiti ustrezna potrdila (npr. potrdilo o višini osebnega dohodka, o premoženjskem stanju centra za socialno delo, o tem, kdo živi v skupnem gospodinjstvu ipd).

V **socialnih sporih** toženi državni organ praviloma krije svoje stroške ne glede na izid postopka. V **delovnih sporih** svoje stroške krije delodajalec, ne glede na izid postopka. V upravnih sporih vsaka stranka krije svoje stroške, če sodišče sodbo zavrže ali postopek ustavi. V primerih, ko sodišče tožbi ugodi, se tožniku glede na opravljena procesna dejanja in način obravnavanja zadeve v upravnem sporu prisodi pavšalni znesek povračila stroškov.

USTAVNO SODIŠČE RS

Ustavna pritožba

Ustavna pritožba se lahko vložijo le zaradi kršitev človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Vložiti jo je mogoče praviloma šele po tem, ko je izčrpana redna sodna pot, vključno z izrednimi pravnimi sredstvi. V ustavni pritožbi je treba navesti posamični akt, ki se spodbija, dejstva, ki pritožbo utemeljujejo, in domnevno kršene človekove pravice in temeljne svoboščine. Ustavna pritožba se vložijo v 60 dneh od dneva vročitve posamičnega akta, zoper katerega je mogoča ustavna pritožba. Vložitev ustavne pritožbe ni vezana na plačilo sodnih taks.

Pobuda za presojo ustavnosti predpisov

Pobuda za presojo ustavnosti zakona ali drugega predpisa pred ustavnim sodiščem lahko da vsakdo, če izkaže svoj pravni interes. Ta je podan, če ureditev neposredno in konkretno posega v njegove pravice ali obveznosti oziroma kadar bi morebitna odločitev ustavnega sodišča (o neskladnosti ureditve z Ustavo) lahko izboljšala oz. spremenila pravni položaj prizadetega. Ustavno sodišče presoja skladnost zakonov z določbami Ustave ter ratificiranimi in objavljenimi mednarodnimi pogodbami, na tej podlagi pa mora upoštevati tudi obvezujoče določbe virov evropskega prava. Pod enakimi pogoji je pristojno tudi za presojo ustavnosti in zakonitosti podzakonskih predpisov in splošnih aktov, izdanih za izvrševanje javnih pooblastil. Navodila in obrazci za vložitev pobud za presojo ustavnosti so dostopni na spletnih straneh Ustavnega sodišča RS (www.us-rs.si).

PРАВNA POMOČ IN ZASTOPANJE

Zastopanje

Za vložitev pobud pri Zagovornici načela enakosti, prijavi na inšpekcijo, ovadb na policijo in tožb pred katerimi koli sodišči (upravnimi, pravnimi, delovnimi, socialnimi) na prvi in drugi stopnji zastopanje ni potrebno oziroma ni nujno, kar pomeni, da na tej stopnji ne potrebujete odvetnika za sprožitev takih postopkov. Včasih zadostuje, da se obrnete na organizacijo, ki omogoča pravno svetovanje (kontakti na strani 10), osebje pa vam lahko pomaga sestaviti vlogo, pobudo, prijavo ali tožbo.

Če se v določene postopke vendarle ne želite podati sami in ne želite pooblastiti odvetnika, lahko v določenih primerih za zastopanje pooblastite tudi vsako polnoletno fizično osebo, ki ji ni bila odvzeta poslovna sposobnost, in sicer v naslednjih postopkih:

- v upravnem postopku pred upravnimi organi,
- v odškodninskih postopkih pred okrajnimi sodišči (če je nastala škoda v vrednosti do 2.000.000,00 SIT) in
- v kazenskih postopkih.

V vsakem primeru morate biti pozorni, komu dajete pooblastilo za zastopanje. Oseba, ki ne bo nastopala v vašo korist, lahko naredi več škode kot koristi bodisi zaradi malomarnosti (torej, ker ji bo za zadevo vseeno) bodisi zaradi pomanjkanja pravnega znanja. V strokovnem pogledu je seveda najbolje, da vas zastopa odvetnik.

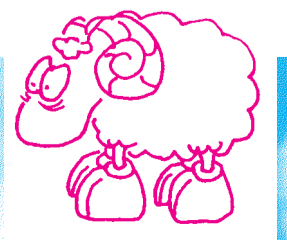
Pravna pomoč

Vsakdo ima pravico do prvega brezplačnega pravnega nasveta o tem, kako zavarovati svoje pravice. Nasvet omogočajo strokovni sodelavci na okrožnih sodiščih, delovnih in socialnih sodiščih, upravnem sodišču ter na PIC ([glej str. 10](http://www.pic.gov.si)).

Pomoč in nasvet glede varstva pravic iz delovnih razmerij zagotavljajo delovni inšpektorji, svojim članom pa pravno pomoč običajno zagotavljajo **sindikati**. **Svetovanje potrošnikom** po telefonu (brezplačna telefonska številka), e-pošti in osebno kot javno službo opravljajo nekatere potrošniške organizacije. Seznam teh organizacij je dostopen na spletni strani Urada RS za varstvo potrošnikov (www.uvp.gov.si).

V strokovnem pogledu je seveda najbolje, vendar tudi najdražje, da za pomoč in **zastopanje pred sodiščem pooblastite odvetnika**, ki lahko s svojim znanjem najbolje zavaruje vaše pravne interese.

Če nimate zadostnih sredstev, da bi plačali odvetnika za pomoč in zastopanje, lahko zaprosite za brezplačno pravno pomoč. Pogoje za to ureja Zakon o brezplačni pravni pomoči. Za pridobitev **brezplačne pravne pomoči** so posebni obrazci, ki se jih izpolni in vložijo na Okrožno sodišče. Vlogi je treba priložiti potrdila o premoženjskem stanju (osebni dohodek, potrdilo centra za socialno delo), saj so do te pravne pomoči upravičeni **le tisti posamezniki, ki nimajo zadostnih sredstev, da bi s pomočjo odvetnika vodili postopke za zavarovanje svojih koristi oziroma bi plačevanje odvetnika lahko ogrozilo njihovo preživljanje**. V vlogi je treba opisati zadevo, za katero se zahteva brezplačna pravna pomoč. Po zakonu je mogoče za brezplačno pravno pomoč zaprositi za vse postopke (razen npr. za razžalitev) in pred vsemi sodišči. Seznam odvetnikov, ki nudijo brezplačno pravno pomoč, je na voljo na oglasni deski Ministrstva za pravosodje (naslov: Župančičeva 3, 1000 Ljubljana; tel.: +386 (0)1 369 52 00; faks: +386 (0)1 369 57 83, e-pošta: gp.mp@gov.si).

S O O Č I M O S E Z D I S K R I M I N A C I J O !

Pomembni kontakti

ZAGOVORNICA NAČELA ENAKOSTI IN ZAGOVORNICA ENAKIH MOŽNOSTI ŽENSK IN MOŠKIH

Urad za enake možnosti

Tržaška 19/a, 1000 Ljubljana; Tel.: 01 / 478 84 60; Faks: 01 / 478 84 71
E-pošta: uem@gov.si; Spletna stran: www.uem.gov.si

VARUH ČLOVEKOVIH PRAVIC RS

Dunajska 56, 1000 Ljubljana, Brezplačni tel.: 080 15 30; Tel.: 01 / 475 00 50; Faks: 01 / 475 00 40
E-pošta: info@varuh-rs.si; Spletna stran: http://www.varuh-rs.si

INŠPEKTORATI

Tržni inšpektorat

Parmova 33, 1000 Ljubljana; Tel.: 01 / 280 87 00; Faks: 01 / 280 87 40
E-pošta: tirs.info@gov.si; Spletna stran: www.ti.gov.si

Inšpektorat Republike Slovenije za delo

Parmova 33, 1000 Ljubljana; Tel.: 01 / 280 36 60, 01 / 280 36 70; Faks: 01 / 280 36 77, 01 / 280 36 76
E-pošta: irsd@gov.si; Spletna stran: www.id.gov.si

Inšpektorat Republike Slovenije za delo, Inšpekcija nadzora delovnih razmerij

Parmova 33, 1000; Tel.: 01 / 280 36 60; Faks: 01 / 280 36 77,
E-pošta: jana.uran@gov.si; Spletna stran: www.id.gov.si/index.php?id=2747

Inšpektorat Republike Slovenije za delo, Inšpekcija nadzora varnosti in zdravja pri delu

Parmova 33, 1000 Ljubljana; Tel.: 01 / 280 36 60; Faks: 01 / 280 36 77
E-pošta: boris.ruzic@gov.si; Spletna stran: www.id.gov.si/index.php?id=2749

Ministrstvo za javno upravo, Direktorat za organizacijo in kadre, Inšpekcija za sistem javnih uslužbencev

Tržaška 21, 1000 Ljubljana; Tel.: 01 / 478 1650
E-pošta: gp.mju@gov.si; Spletna stran: www.mju.gov.si/index.php?id=6209

Ministrstvo za javno upravo, Direktorat za e-upravo in upravne procese, Sektor za upravno inšpekcijo

Tržaška 21, 1000 Ljubljana; Tel.: 01 / 478 8651; Faks: 01 / 478 8649
E-pošta: gp.mju@gov.si; Spletna stran: www.mju.gov.si/index.php?id=132

Inšpektorat za šolstvo in šport

Dunajska 22, 1000 Ljubljana; Tel.: 01 / 474 48 45; Faks: 01 / 474 48 58
E-pošta: inspektorat-solstvo.mszs@gov.si; Spletna stran: www.mss.gov.si

Zdravstveni inšpektorat

Parmova 33, 1000 Ljubljana; Tel.: 01 / 28 03 802; Faks: 01 / 28 03 808
E-pošta: gp-zirs.mz@gov.si; Spletna stran: www.mz.gov.si

Inšpektorat za okolje in prostor

Dunajska cesta 47, 1000 Ljubljana; Tel.: 01 / 420 44 88; Faks: 01 / 420 44 91
E-pošta: bojana.pohar@gov.si; Spletna stran: www.gov.si/irsop

Inšpektorat za okolje in prostor, Inšpekcija za okolje in naravo

Dunajska cesta 47, 1000 Ljubljana; Tel.: 01 / 420 44 88; Faks: 01 / 420 44 91
E-pošta: tatjana.bernik@gov.si; Spletna stran: www.gov.si/mop/organi/irsop.htm

Inšpektorat za okolje in prostor, Inšpekcija za prostor

Dunajska cesta 47, 1000 Ljubljana; Tel.: 01 / 420 44 88; Faks: 01 / 420 44 91
E-pošta: srecko.valic@gov.si; Spletna stran: www.gov.si/mop/organi/irsop.htm

Inšpektorat za okolje in prostor

Stanovanjska inšpekcija, Dunajska cesta 47, 1000 Ljubljana; Tel.: 01 / 420 44 26; Faks: 01 / 420 44 10
E-pošta: mirko.pavsic@gov.si; Spletna stran: www.gov.si/mop/organi/irsop.htm

Socialna inšpekcija

Parmova 33, 1000; Tel.: 01 / 280 36 60; Faks: 01 / 280 36 77
E-pošta: peter.stefanoski@gov.si; Spletna stran: www.id.gov.si/index.php?id=2754

Prometni inšpektorat

Tržaška 19a, P.P. 355, 1000 Ljubljana; Tel.: 01 / 478 83 00; Faks: 01 / 478 81 49
E-pošta: mzp.pirs@gov.si; Spletna stran: www.gov.si/pi-rs/

Inšpektorat za notranje zadeve

Kersnikova 2, 1501 Ljubljana; Tel.: 01 / 428 58 70; Faks: 01 / 428 58 71
E-pošta: inz.mnz@gov.si; Spletna stran: www.inz.gov.si

Informacijska pooblaščenka

Vošnjakova 1, p.p. 78, 1000 Ljubljana; Tel.: 01 / 230 97 30; Faks: 01 / 230 97 78
Spletna stran: www.ip-rs.si

Inšpektorat za kulturo in medije

Metelkova 4, 1000 Ljubljana; Tel.: 01 / 478 79 01; Faks: 01 / 478 79 81
E-pošta: aleksander.vidmar@gov.si; Spletna stran: www.kultura.gov.si/index.php?id=2790

BREZPLAČNA PRAVNA POMOČ

Pravno-informacijski center nevladnih organizacij - PIC

Povšetova 37, 1000 Ljubljana; Tel.: 01 / 521 18 88; Faks: 01 / 540 19 13
E-pošta: pic@pic.si; Spletna stran: www.pic.si

ZAVOD PIP - Študentski pravni in informacijski center ŠOUM

Gospodarska 83/86, 2000 Maribor; Tel.: 02 / 234 21 46
E-pošta: pip@zavodpip.si; Spletna stran: www.zavodpip.si

Okrožno sodišče v Ljubljani

Tavčarjeva 9, 1000 Ljubljana; Tel.: 01 / 366 44 44; Faks: 01 / 366 45 18
Služba za brezplačno pravno pomoč: Tel.: 01 / 431 60 90; Faks: 01 / 232 16 64
Spletna stran: www.sodisce.si/okrolj

Okrožno sodišče v Krškem

Cesta krških žrtev 12, 8270 Krško; Tel.: 07 / 488 17 00; Faks: 07 / 492 29 72
Služba za brezplačno pravno pomoč: Tel.: 07 / 48 81 756, 07 / 48 81 755; Faks: 07 / 48 81 768
E-pošta: urad.ozkk@sodisce.si; Spletna stran: www.sodisce.si/okrokrs

Okrožno sodišče v Kranju

Zoisova 2, 4000 Kranj; Tel.: 04 / 27 11 200; Faks: 04 / 27 11 203
Služba za brezplačno pravno pomoč: Tel.: 04 / 27 11 206; Faks: 04 / 27 11 203
E-pošta: urad.ozkr@sodisce.si; Spletna stran: www.sodisce.si/okrokra

Okrožno sodišče v Novem mestu

Jerebova 2, 8000 Novo mesto; Tel.: 07 / 338 11 00; Faks: 07 / 332 20 58
Spletna stran: www.sodisce.si/okronm

Okrožno sodišče na Ptuj

Krempljeva ul. 7, 2250 Ptuj; Tel.: 02 / 748 08 00; Faks: 02 / 748 08 10
E-pošta: urad.ozpt@sodisce.si; Spletna stran: www.sodisce.si/okropt

Okrožno sodišče v Celju

Prešernova 22, 3000 Celje; Tel.: 03 / 427 51 00; Faks: 03 / 427 51 73
Služba za brezplačno pravno pomoč: Tel.: 03 / 42 75 175
Spletna stran: www.sodisce.si/okroce

Okrožno sodišče v Mariboru

Sodna ulica 14, 2503 Maribor; Tel.: 02 / 234 71 00; Faks: 02 / 234 73 06
Spletna stran: www.sodisce.si/okromb

Okrožno sodišče v Novi Gorici

Kidričeva 14, 5000 Nova Gorica; Tel.: 05 / 335 17 00; Faks: 05 / 335 16 97
Služba za brezplačno pravno pomoč: Tel.: 05 / 335 18 11
Spletna stran: www.sodisce.si/okrong

Okrožno sodišče v Kopru

Ferrarska 9, 6000 Koper; Tel.: 05 / 668 30 00; Faks: 05 / 639 52 47
Služba za brezplačno pravno pomoč: Tel.: 05 / 66 83 349
Spletna stran: www.sodisce.si/okrokp

Okrožno sodišče v Murski Soboti

Slomškova 21, 9000 Murska Sobota; Tel.: 02 / 535 29 00; Faks: 02 / 535 29 45
E-pošta: urad.ozms@sodisce.si; Spletna stran: www.sodisce.si/okroms

Okrožno sodišče v Slovenj Gradcu

Kidričeva 1, 2380 Slovenj Gradec; Tel.: 02 / 88 46 800; Faks: 02 / 88 46 910,
E-pošta: urad.ozsg@sodisce.si; Spletna stran: www.sodisce.si/okrosg

Delovno in socialno sodišče v Ljubljani

Resljeva c.14, 1000 Ljubljana; Tel.: 01 / 232 51 96; Faks: 01 / 432 82 31
E-pošta: urad.dslj@sodisce.si; Spletna stran: www.sodisce.si/dsslj

Delovno sodišče v Kopru

Ferrarska 9, 6000 Koper; Tel.: 05 / 668 32 70; Faks: 05 / 639 52 51
Služba za brezplačno pravno pomoč: Tel.: 05 / 668 32 73
Spletna stran: www.sodisce.si/dsskp

Delovno sodišče v Mariboru

Glavni trg 17, 2000 Maribor; Tel.: 02 / 235 08 50; Faks: 02 / 235 08 57
Služba za brezplačno pravno pomoč: Tel.: 02 / 235 08 64
Spletna stran: www.sodisce.si/dssmb

Delovno sodišče v Celju

Gregorčičeva 6, 3000 Celje; Tel.: 03 / 548 42 21; Faks: 03 / 544 26 67
Služba za brezplačno pravno pomoč: Tel.: 03 / 548 42 21, 03 / 548 42 22; Faks: 03 / 544 26 67
E-pošta: urad.dsce@sodisce.si; Spletna stran: www.sodisce.si/dssce

Varuh človekovih pravic v boju proti diskriminaciji

Naloga Varuha človekovih pravic je varovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin v razmerju do državnih organov, organov lokalne samouprave in nosilcev javnih pooblastil. To počne na dveh ravneh. Prva je obravnava posamezne prijave kršenja človekovih pravic ali druge nepravilnosti. V tem delu Varuh ugotavlja, ali je kršitve sploh storjena in skuša odpraviti njene posledice. Druga raven pa zajema obravnavo širših vprašanj, pomembnih za pravno varnost, in zajema sistemsko, promocijsko in preventivno delo. Prva pomeni odpravljanje konkretne kršitve, druga pa preprečevanje morebitnih kršitev. Pogosto se ravni prepletata.

Za doseganje tega je ključna promocija strpnosti, ki je neodtujljivo povezana s človekovimi pravicami. Strpnost ne pomeni zgolj strpnega 'prenašanja drugih in drugačnih ob sebi', temveč izhaja iz prepričanja, da je treba dosledno spoštovati pravice ljudi takšne, kot so: splošno sprejete (pripadajo vsem brez razlik), neodtujljive (nihče jih nikomur ne more odvzeti iz kakršnegakoli razloga) in nedeljive (ni mogoče, da bi nam nekatere pravice pripadale, druge pa ne). Odnos je vzajemen: zavzemanje za človekove pravice je ključni element strpnega vedenja. Brez odločitve za strpnost ni mogoče doseči ustrezne ravni spoštovanja in uveljavljanja človekovih pravic. Varuh zato posebno skrb namenja obravnavi pojavov diskriminacije, saj je njihovo preprečevanje sestavni del prava človekovih pravic.

Diskriminacija je opredeljena kot Varuhovo posebno delovno področje, ki vsebuje podpodročja nacionalne in etnične manjšine, enake možnosti (po spolu) ter diskriminacijo pri zaposlovanju. Ker pa imajo tudi nedopustne oblike diskriminacije nešteto obrazov, je mogoče del teh pobud izluščiti tudi iz obravnavanih primerov na drugih področjih, zlasti v okviru področja ustavne pravice, npr. v podpodročjih etika javne besede (primeri sovražnega govora v medijih, v izjavah politikov) ali svobode vesti (npr. razlikovanje med verskimi skupnostmi). Vsebina prejetih pobud je zelo raznolika.

Skupinsko delo udeležencev na seminarju *Pravna sredstva in sankcije*

pobud glede slabega dela organov oblasti moramo pobudnikom pogosto posredovati mnenje, da je odgovornost za posamezne prekrške ali kazniva dejanja lahko le individualna. Pavšalne ocene o odgovornosti celotne etnične skupnosti oz. stigmatiziranje zastruplja družbeno ozračje in vzbuja splošno nezaupanje in odpor do Romov. Tako se vse pripadnike te skupnosti spravlja v ponižujoč položaj in se jih žali.

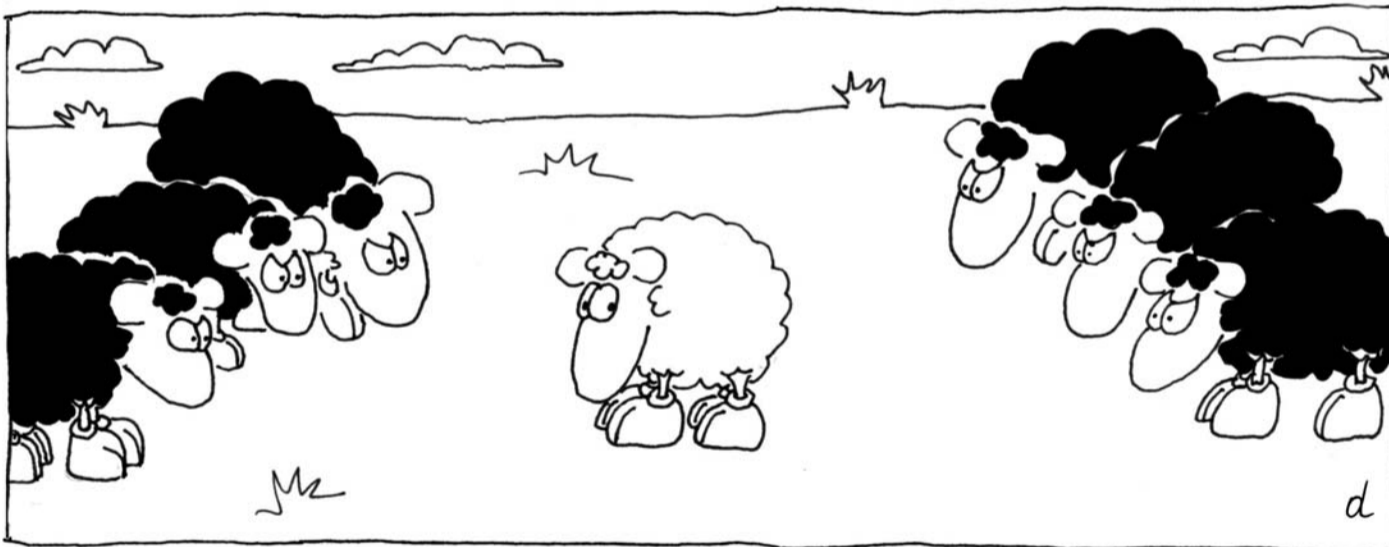
Običajno Varuh v primerih, ko zazna nesoglasja med lokalnim prebivalstvom, ne opravi poizvedb le pri organih, na katere se nanašajo očitki iz pobud, ampak tudi pri organih, ki bi s svojimi pristojnostmi lahko vplivali na rešitev. Ob

tem vedno skušamo pridobiti tudi vpogled v širše razmere na prizadetem območju, npr. v varnostno oceno in bivalne razmere, komunalno, prostorskoureditveno in ekološko problematiko ter potrebe občanov. Rešitve pogosto nakaže šele celovita slika. V praksi smo ob tem večkrat zasledili, da do izbruha nesoglasij in zaostrovanj v odnosih med občani pogosto pripelje predvsem pomanjkanje skupnega dialoga oziroma pripravljenosti za sprotno reševanje manjših nesoglasij. Čeprav nekatere občine ob zaostritvah skličejo sestanek vseh prizadetih obča-

nov, predstavnikov policije, ustreznih občinskih služb in upravnih enot. Zasledili smo, da so se enega od sestankov udeležili celo predstavniki Urada za narodnosti. Takšno pripravljenost vseh organov oblasti, da se odkrito srečajo z občani in se pogovorijo o relevantnih interesih, Varuh posebej pozdravlja, saj jo je mogoče označiti za **primer dobre prakse**. Zaznamo, da se strasti ob takšnem pristopu praviloma vsaj delno umirijo in da tako občani kot organi oblasti izkažejo pripravljenost k večjemu medsebojnemu upoštevanju.

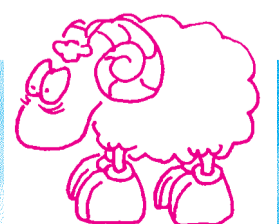
Žal smo naleteli tudi na primere, ki niso tako vzpodbudni in kjer se zastavlja vprašanje o iskrenosti načelno izraženih namer po sodelovanju s pripadniki romske skupnosti. Tako primeroma navajam, da že leto dni trajajo prizadevanja po **vključitvi predstavnikov Romov v nek vaški odbor**, v katerem so ti kot kaže nezaželeni, občinski svet pa zavlačuje z njihovim imenovanjem.

V okviru obravnave širših vprašanj Varuh že več let opozarja na **problem urejanja posebnih pravic romske skupnosti**. Varuh meni, da je normativna neurejenost oziroma delna urejenost posameznih pravic razlog za nejasnost

ROMI

Med pobudami po številu izstopajo zadeve, ki imajo svoj povod v raznih **nesporazumih in pogledih na reševanje romske problematike**. V največ pobudah zasledimo očitke o domnevno slabem delu državnih organov, zlasti policije in inšpektorata za okolje in prostor, ter organov lokalne samouprave. V takih pobudah je žal pogosto mogoče zaslediti neustrezno ravnanje prizadetih, zlasti neuporabo vseh razpoložljivih pravnih sredstev. Ob tem nemalokrat naletimo tudi na izrazito odklonilen odnos pobudnikov do romske populacije, ta se kaže z vrsto predsodkov, ki Rome opredeljujejo kot nesocializirane, nasilne, brez občutka za delo itn. To naj bi bil razlog za neupravičenost do posebne pomoči, do socialnih pravic ipd. Občani se tako vrtijo v začaranem krogu medsebojnega sovraštva in ne prevzemajo dovolj odgovornosti za varstvo svojih pravic. Tako ni nenavadno, da za domnevno nevzdržno stanje tudi neupravičeno krivijo organe oblasti. Ob obravnavi posameznih

S O O Č I M O S E Z D I S K R I M I N A C I J O !

Barbara Cohen, samostojna pravna svetovalka za področje diskriminacije, na konferenci, namenjeni predstavitvi projekta *Soočimo se z diskriminacijol*

položaja pripadnikov romske skupnosti. V tem smislu Varuh ocenjuje, da je to eden ključnih sistemskih razlogov za nesporazume, spore ali celo odkrito izražanje nestrpnosti do Romov, ki vedno znova nastajajo v družbi. Pomanjkljiva, nedoločna ali nedomišljena zakonodaja je vedno zelo ugodna podlaga za pojave diskriminatorne obravnave.

Obstoječa delna ureditev nalaga breme zagotavljanja posebnih pravic pripadnikov Romov predvsem občinam. Ker država za ta bremena ne prispeva dovolj sredstev, to v lokalnih okoljih upravičeno povzroča nezadovolj-

stvo, saj je zagotavljanje posebnih pravic Romom dojetto predvsem kot dodatno **finančno breme**, ki gre v škodo drugih lokalnih projektov. Takšen položaj je ugoden za zbujanje odpora do posebnih pravic romske skupnosti in do same skupnosti.

PRAVICA MANJŠIN DO RABE LASTNEGA JEZIKA

Obalna samoupravna skupnost italijanske narodnosti nas je opozorila na varstvo **pravice do rabe uradnega jezika pred organi državne uprave**. Na Ustavnem sodišču so namreč vložili pobudo za presojo ustavnosti določb Zakona o državni upravi (ZDU), ki je določal, da na območjih, kjer živita obe narodni skupnosti, uprava posluje v italijanskem oz. madžarskem jeziku, **če stranka, ki pripada italijanski oz. madžarski skupnosti, uporablja italijanski oz. madžarski jezik**. Posameznik je torej moral izjaviti, da pripada navedeni skupnosti. ZDU je bil spremenjen še pred odločanjem Ustavnega sodišča, postopek v zadevi U-I-217/03 pa je bil ustavljen brez meritorne odločitve. Menimo, da se je zakonodajalec ustrezno odzval na opozorila narodne skupnosti, saj ocenjujemo, da so bili očitki o neskladnosti ZDU z Ustavo utemeljeni. Menimo, da je bila določitev dodatnih pogojev za poslovanje organov državne uprave v uradnem jeziku na območjih, kjer živita navedeni skupnosti, v neskladju z 11. členom Ustave, po katerem je na navedenih območjih uradni jezik tudi jezik narodne skupnosti, ki tam živi. ZDU je zožil možnost rabe uradnega jezika le na poslovanje s pripadniki manjšine, torej je rabo uradnega jezika omejil na osebno pravico pripadnikov manjšin. Od njih je obenem neupravičeno terjati, da morajo v ta namen izraziti svojo narodno pripadnost, kar je v neposrednem nasprotju s smislom in namenom določitve jezikov obeh manjšin za uradna jezika. Menimo, da za tak poseg v pravico do svobodnega (ne)izražanja svoje narodne pripadnosti pripadnikom obeh manjšin in hkrati omejitev pravice rabe z Ustavo določenega uradnega jezika (ki gre vsem državljanom) ni bilo mogoče najti nobenega ustavno dopustnega razloga.

Predstavniki obeh avtohtonih narodnih skupnosti ob stikih posebej poudarjajo, da ne želijo, da bi njihov jezik postal le "gospodinjski jezik". Tako smo bili opozorjeni, da na območjih, kjer živijo pripadniki obeh manjšin, ni vedno dejansko zagotovljena **možnost poslovanja državnih organov, tudi sodišč, v italijanskem oz. madžarskem uradnem jeziku**. Po

njihovi oceni je tak položaj praviloma povezan z zaposlovanjem javnih uslužbencev oziroma oseb, ki ne znajo tega jezika, čeprav bi ga morali znati. Raba jezika narodnih skupnosti je v upravnih, sodnih in drugih postopkih formalno sicer zagotovljena, dejansko pa je pogosto povezana vsaj z različnimi dodatnimi težavami, čeprav želijo pripadniki skupnosti v postopku le uporabljati jezik narodne skupnosti in niti ne vztrajajo, da organi v tem jeziku tudi poslujejo. Tako smo bili opozorjeni, da so pripadniki manjšine pri uporabi svojega jezika pogosto v dejanski dilemi, saj se v primeru odločitev za uporabo jezika narodne skupnosti skoraj po pravilu očitno podaljšujejo sodni postopki zaradi postavitve tolmačev in prevajanja odločb.

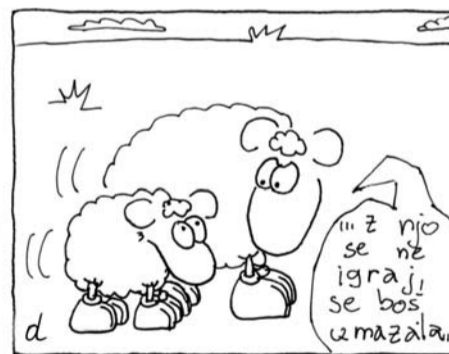

Hannes Tretter, direktor Inštituta za človekove pravice Ludwig Boltzmann, o pravnih vidikih *sovražnega govora*

USTAVNO NEPRIZNANE MANJŠINE

Poudariti je treba, da opazamo tudi pojave sumov kršitev tistih individualnih pravic, s katerimi Ustava jamči (vsaj posredno) **varstvo identitete nekaterih ustavno nepriznanih manjšinskih skupnosti**. Zlasti v lokalnih okoljih je zaslediti mnenja, da raba tujega jezika žali čustva večinskega prebivalstva ipd. (obravnavali smo nekaj primerov uporabe nemškega jezika).

Občasno se srečujemo z razmišljanji o tem, **kaj pomeni pojem manjšina in kdaj kakšni skupini priznati posebne (manjšinske) pravice**. Njihovi avtorji navajajo, da ni podlage, da bi se mimo Ustave katerikoli drugi skupini v Sloveniji priznalo status manjšine. Zavzemajo se za integracijo tujcev po sistemu talilnega lonca. Varuh mora vedno znova pojasnjevati, da je varstvo pripadnikov vseh manjšin, npr. etničnih, verskih ali jezikovnih, pomemben kazalnik demokratičnosti družbe. Norme in usmeritve mednarodne skupnosti,

ki priporočajo sprejem ukrepov, namenjenih ohranjanju kulturne identitete migrantov, v temelju nasprotujejo ideji o talilnem loncu. To seveda ne pomeni, da države nimajo možnosti za aktivno integracijsko politiko. Nasprotno. Vključevanje vseh delov prebivalstva, tudi pripadnikov manjšin, v družbeno življenje na vseh področjih je pomembno. Zato izražamo obžalovanje, da pri sprejetju novega Zakona o Radioteleviziji Slovenija zakonodajalec ni našel posluha za zavezo k večjemu **upoštevanju posebnih kulturnih potreb nekaterih v Sloveniji živčih etničnih skupnosti**, zlasti pripadnikov narodov iz nekdanje Jugoslavije. Ti so namreč izrazili željo, da bi zakon posebej zavaroval njihov interes po takšnih posebnih medijskih vsebinah.

S O O Č I M O S E Z D I S K R I M I N A C I J O !

DISKRIMINATORNO DODELJEVANJE NEPROFITNIH STANOVANJ V NAJEM

V eni izmed pobud smo opozorili na **sum diskriminatornosti Pravilnika o dodeljevanju neprofitnih stanovanj v najem**, ki na javnih razpisih za neprofitno stanovanje posebej ugodno obravnava ženske in ženske z otroki, žrtve družinskega nasilja. Že tedaj smo izrazili mnenje, da je Pravilnik premalo določen, da bi bilo iz njega vsakomur jasno razvidno, da se prednostna kategorija prosilk za dodelitev neprofitnih stanovanj nanaša le na tiste ženske in ženske z otroki, žrtve družinskega nasilja, ki začasno bivajo v materinskih domovih, zatočiščih, varnih hišah ipd. Opozorili smo tudi na neupoštevanje možnih bistveno enakih položajev, v katerih bi se lahko znašli moški prosilci (z otroki). Ministrstvu za okolje in prostor smo zato predlagali, naj vsebino Pravilnika ustrezno popravi.

Pobudnik, ki je zatrjeval, da je žrtev družinskega nasilja, nas je ob nadaljnji obravnavi pobude opozoril na **ravnanje občine pri razpisu za dodelitev neprofitnih stanovanj v najem**. Občina mu ni priznala statusa žrtve družinskega nasilja, vendar ne zato, ker je moškega spola, temveč ker ni bil nameščen v varni hiši. Ker pravna sredstva še niso izčrpana, Varuh v tem delu ni posredoval. Posredoval pa je zaradi dolgotrajne obravnave pobude na **Uradu za enake možnosti, pri katerem deluje zagovornica enakih možnosti moških in žensk ter zagovornica načela enakosti**. Stališče zagovornice načela enakosti je, da je vsebina Pravilnika glede dodeljevanja dodatnih točk prosilkam diskriminatorna do moške populacije. V tistem delu, kjer Pravilnik ženskam in ženskam z otroki, ki so nameščene v varnih hišah in zavetiščih, priznava pravico kandidiranja zunaj kraja stalnega prebivališča, pa diskriminacije naj ne bi bilo, ker varne hiše niso namenjene moškim. Šele ko bodo in če bodo dostopne tudi moškim, bi naj bila določba diskriminatorna. Po našem mnenju zagovornica ni upoštevala, da gre pri taki opredelitvi za tipičen primer posredne diskriminacije. Čeprav moškim žrtvam nasilja za zdaj še ni omogočeno

Predstavniki antidiskriminacijskega oddelka pri Varuhu človekovih pravic v vlogi poročevalcev na konferenci Besede so dejanja, govor jih poganja

smo opozorili na pravico do svobode združevanja in na načelo enakosti. Po Zakonu o društvih lahko vsakdo pod enakimi pogoji (določenimi z internimi akti društva) postane član društva in deluje v njem. Opozorili smo na možno pravno varstvo s sredstvi civilnega prava in na vsebino Zakona o uresničevanju načela enakega obravnavanja. Ta se nanaša na nediskriminatorno uveljavljanje pravic na katerem koli področju družbenega življenja. Kot osebno okoliščino je nedvomno mogoče šteti tudi stopnjo invalidnosti. Pobudnike smo opozorili na možno pot pred zagovornico načela enakosti, ki lahko ocenjuje tudi delovanje v zasebnem sektorju. Zastavlja pa se vprašanje, kateri inšpektor bi lahko predlagal pregon prekrška.

bivanje v varnih hišah, ima prav to, navidez nevtrarno merilo lahko diskriminatorne učinke. Ni mogoče izključiti, da bi lahko bili tudi moški žrtve nasilja iz istih stvarnih razlogov prisiljeni zapustiti kraj svojega stalnega prebivališča in bi se lahko posledično kazala enaka stvarna potreba po pridobitvi možnosti kandidiranja za najem stanovanja v kraju, kamor so se zatekli. Tudi zagovornica je predlagala spremembo obeh določil Pravilnika. Pravilnik je bil v letu 2006 tudi ustrezno spremenjen.

SPOREN POSLOVNI BONTON BANKE

Vzporedno z zagovornico smo obravnavali tudi primer poskusa uveljavitve novega poslovnega bontona v neki banki, ki je uslužbenkam skušal predpisati nošenje kril. Več o omenjenem primeru si lahko preberete v prejšnji številki biltena varuha.

SUM DISKRIMINACIJE MED ČLANI DRUŠTVA

Nekaj oseb nas je seznanilo z izstopno izjavo, v kateri nepreklicno izstopajo iz nekega društva gluhih in naglušnih. V društvu naj bi jim pojasnili, da so omejeni v članskih pravicah, ker niso gluhi, temveč le naglušni. Očitno so bili ovirani pri udeležbi pri delu v organih društva in s tem povezanimi možnostmi kandidiranja oziroma pravico biti voljen v organe društva. Pobudnike

UGOVOR VESTI V VZGOJI IN IZOBRAŽEVANJU

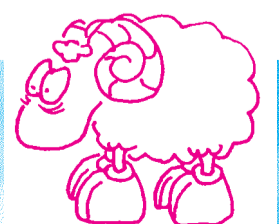
Zanimiv je bil primer, ko sta nas šola, nato pa še gimnazijski učitelj zaprosila za pomoč pri dilemi glede uveljavljanja ugovora vesti zaradi nasprotovanja sobotnim delovnim obveznostim iz verskih razlogov. Več o tem najdete že v deveti številki biltena varuha.

RELIGIOZNA DUHOVNA OSKRBA V SLOVENSKI VOJSKI

Dotaknili smo se načelnega vprašanja dopustnosti **religiozne duhovne oskrbe zaposlenih v Slovenski vojski**. Država svojo dolžnost zagotoviti učinkovito izvrševanje svobode izražanja verskega prepričanja razume precej široko. Ureditev ima zakonito podlago v Zakonu o obrambi (ZObr), ki med vojaško službo zagotavlja pravico do religiozne duhovne oskrbe. Organizacija te oskrbe in način izvrševanja te pravice pa sta določena s Pravilnikom o organizaciji

Predstavnica Varuha človekovih pravic in predstavnica Inštituta Ludwig Boltzmann s policisti o diskriminaciji

S O O Č I M O S E Z D I S K R I M I N A C I J O !

religiozne duhovne oskrbe, posamezne življenjske situacije pa tudi s Pravili službe v Slovenski vojski. Pravilnik določa tudi način zagotavljanja verske oskrbe pripadnikom tistih verskih skupnosti, katerih duhovniki niso zaposleni v Slovenski vojski. Zanje morajo vojaški kurati organizirati verske obrede in shode in v ta namen povabiti v posamezne vojaške enote klerike teh verskih skupnosti. Utegnili bi se zastaviti vprašanji, ali je ta enakopravnost učinkovito zagotovljena tudi v praksi in ali religiozna dejavnost vojakov dejansko kakorkoli obremenjuje tiste, ki ji ne želijo biti izpostavljeni. Menimo, da se glede na pravne ureditve vendarle utegne zastaviti vprašanje zagotavljanja enakopravnosti vseh prepričanj, saj ni razvidna dolžnost države, da v enaki meri zagotovi tudi duhovno oskrbo državljanov, ki nimajo verskega prepričanja, ampak imajo drugačne duhovne potrebe. Ni mogoče zanikati, da so te lahko enako močne.

Načelo ločitve države in verskih skupnosti je v Ustavi določeno le na načelni ravni, njegov pomen in vsebina pa se šele oblikujeta. Potreba po **zakonu, ki bi uredil odprta vprašanja verske svobode in položaj verskih skupnosti**, je očitna. Kot to izhaja tudi iz Varuhove prakse v prejšnjih letih, je bila pravna neurejenost tega področja (npr. odsotnost meril za financiranje različnih verskih dejavnosti) najpomembnejši sistemskih razlog za pojave kršitev pravic verskih skupnosti (npr. neenako obravnavo oziroma diskriminacijo med verskimi skupnostmi ali posamezniki).

IZRAŽANJE VERSKEGA PREPRIČANJA V ŠOLI

Gimnazijka, zaskrbljena zaradi trendov v drugih državah, nas je prosila za pojasnilo o možnih poteh za varstvo njenih pravic, če bi se pojavili zapleti zaradi njene odločitve, da si namerava po muslimanskih običajih **zakriti lase z ruto oz. hidžabom**. Več o tem si lahko preberete v enajsti številki biltena varuha.

Zasledili smo tudi opozorilo oz. odziv na domneven poizkus omejevanja oz. celo **prepoved izražanja vsakršnega verskega prepričanja in narodnostne pripadnosti učencev**, ki naj bi veljala na neki osnovni šoli. Zadevo smo obravnavali zgolj posredno, v kontekstu razprave v strokovni reviji zaposlenih v vzgoji in izobraževanju. Seveda tudi otroci uživajo človekove pravice in temeljne svoboščine, skladno s svojo starostjo in zrelostjo. Varuh vidi smisel

Dieter Schindlauer vodja antidiskriminacijske nevladne organizacije ZARA na predstavitvi projekta Soočimo se z diskriminacijo!

Udeleženci seminarja Intenzivno usposabljanje strokovnjakov v vlogi sodnikov pri simulaciji sodišča

družbenih prizadevanj za sožitje med narodi in pripadniki različnih verskih skupnosti predvsem v vzgoji za strpnost in sprejemanje različnosti. Zgolj omejevalni ukrepi in prepovedi k temu ne morejo učinkovito prispevati, ampak bi utegnili imeti celo nasproten učinek (v danem primeru se je dejansko zastavljalo tudi vprašanje starostne diskriminacije pri uresničevanju svobodnega izpovedovanja svojih prepričanj in narodne pripadnosti).

ANTISEMITIZEM NA SPLETNEM FORUMU

Obravnavali smo tudi nekaj primerov, ob katerih so pobudniki menili, da gre za **žalitev verskih čustev in povzročanje nestrpnosti** ter sovraštva v medijih. Primeroma navajamo vsebino navedb neke skrajne nacionalistične skupine na internetu, ki bi jih bilo mogoče razumeti tudi kot odkrite grožnje predstavniku Judovske skupnosti v Sloveniji. Grožnje so temeljile le na okoliščini, da gre za predstavnika navedene skupnosti, in so imele izrazito rasistično oz. antisemitsko podlago.

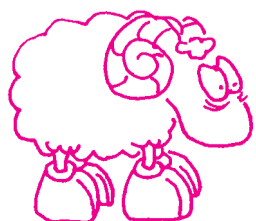
VERSKA PROPAGANDA ŽUPANA OBČINE

Zasledili smo, da na spletni strani neke občine v rubriki novice iz občinske stavbe župan skuša bralko in bralca spodbuditi, da bi v "konkurenci" med religijami oz. religioznimi praksami uporabljali "večstoletne izkušnje, ki so se izkazale za dobre že pri naših prednikih", ki so "najboljše, kar potrjuje veliko število cerkva po Sloveniji, ki so posvečene svetemu Duhu". Izraža tudi "začudenje, da mnogo vplivnih in poznanih osebnosti javno prisega na za naš svet nove in tuje metode in jim nasedajo". Te nauke in metode odklanja kot "umetne, pogosto eksotične" in "tuje". Nato podaja načela o tem, kako naj bi v človeka stopal hudi Duh, in kaj je rešitev proti temu: "pogovor z duhovnikom, temeljita spoved in resno krščansko življenje", razmišlja pa tudi o tem, kaj je "prava vera". Ob koncu župan vabi še k obisku spletne strani, na katerih so izrazito religiozne vsebine in napotki o tem, kako postati dober kristjan.

Ob pozornejšem pregledu uradne spletne strani občine smo zasledili tudi več neposrednih spletnih povezav na vsebine s pretežno versko tematiko. Ugotavljamo, da se tudi te spletne povezave nanašajo zgolj na Rimskokatoliško cerkev, njene posamezne ustanove ali organizacije, ki aktivno podpirajo njeno delovanje.

Razmišljanje župana je po svoji vsebini opredeljevanje do verskih vprašanj in celo poziv občanom k upoštevanju verskih praks, ki so po županovem prepričanju najbolj pravilne.

Iz navedenega smo sklepali, da župan izrecno širi enega od verskih naukov oz. prepričanj. Pri tem je ključno, da nastopa v funkciji župana in uporablja uradno občinsko glasilo. Ugotovili smo, da **takšne vsebine nimajo nikakršne povezave s pristojnostmi župana niti pristojnostmi občine**, ki jo župan navzven predstavlja. Še manj je mogoče vsebino navedenega zapisa šteti za novico iz občinske stavbe, saj se očitno nanaša na županovo osebno versko prepričanje, ne pa na javne zadeve iz delovnega področja občine.

S O O Č I M O S E Z D I S K R I M I N A C I J O !

Katarina Krapež o projektu *Stoptine na delavnici Kaj lahko storimo zoper sovražni govor v realnem in virtualnem prostoru?*

V danem primeru se odpira vprašanje konflikta med svobodo individualnega javnega izpovedovanja verskega ali drugačnega prepričanja na eni strani (pozitivna verska svoboda) in svobodo neizpovedovanja vsakršnega prepričanja (negativna verska svoboda). Pri vprašanju zagotavljanja svobode vesti in izražanja verskega prepričanja je treba načelo ločitve države in verskih skupnosti razumeti kot dodatno ustavno načelo, ki jamči, da mora biti država do teh vprašanj vsebinsko nevtralna. Ne sme dajati prednosti kateremukoli verskemu ali neverškemu prepričanju, temveč mora omogočiti vsem, da lahko svoje prepričanje izpovedujejo ali pa tudi ne.

Zaradi ravnanja oblasti ne sme biti nihče obremenjen z izpovedovanjem verskega prepričanja drugih (npr. tako da bi bil prisiljen prisostvovati verskim obredom ali da bi bil kako drugače prisiljen v konfrontacijo s kakršnimkoli verskim oz. neverškim prepričanjem). Menimo, da je **nedopustno, da se v javnih občilih občine**, med katere sodijo tudi uradne spletne strani, med **novicami iz občinske stavbe pojavlja tudi propagandno gradivo z versko vsebino**. To velja splošno in ne glede na vsebino takega gradiva. Menimo, da morajo vsi uradni organi po 7. členu Ustave pri svojem poslovanju dajati videz nevtralnosti do vseh religioznih ali drugih svetovnonazorskih (npr. ateističnih) prepričanj (tako da jih izrecno ne podpirajo niti ne zavračajo). Uradni prostori in uradna javna glasila niso kraj, kjer se lahko

izvaja verska propaganda. Kadar državljani nastopajo kot predstavniki oblasti, svojega uradnega položaja ne smejo zlorabljati za versko propagandno dejavnost. To seveda ne pomeni, da bi se moral župan ob izpovedovanju svojega verskega prepričanja vselej povsem distancirati od svoje funkcije oz. da kot župan ne more javno izražati svojih svetovnonazorskih prepričanj.

Dopustno javno opredeljevanje (npr. na javnih krajih, v medijih, na javnem shodu v predvolilni kampanji ...) ima lahko legitimen vpliv celo na politične odločitve (npr. izide volitev, posamezno oblastno odločitev). Vendar pa kot župan ne sme širiti verske propagande kot uradna oseba in s sredstvi, ki bi takšni dejavnosti lahko dajala videz zaslombe z javnimi pooblastili. Pri tem velja v konkretnem primeru posebej upoštevati, da si prizadeva za širjenje enega od verskih prepričanj in tako navedeno versko skupnost oz. krščanske verske skupnosti izrecno postavlja v boljši položaj nasproti drugim verskim skupnostim, katerih nauke in metode celo izrecno odklanja kot "umetne, pogosto eksotične" in "tuje" in jih zaradi avtoritete svojega položaja spravlja v slabši položaj.

Naša intervencija ni bila uspešna, zato je pobuda utemeljena. Potrjuje se tudi sum zapostavljanja oz. neenakega obravnavanja verskih skupnosti.

IZRAŽANJE NESTRPNOSTI IN DRUGE ZLORABE SVOBODE IZRAŽANJA

Nestrpnost v medijih

Poklicni etični kodeksi novinarjem odsvetujejo uporabo **stereotipov**, zlasti kadar se ti nanašajo na občutljive osebne okoliščine (spol, spolno usmerjenost, rasno, etnično pripadnost, versko prepričanje ipd.). Navedli smo svoje pomislike nad vsebino črne kronike v nekem lokalnem časopisu, v katerem se objavlja poročila komandirja Policijske postaje o dejavnostih policije.

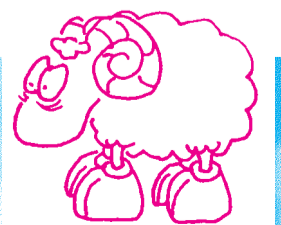
Opozorjeni smo bili na prispevek "**Kradljivi Cigani**". Gre za opis dogodka, v katerem so tri osebe, domnevno romskega rodu, za precejšnjo vsoto okradle nekega starejšega občana. Na podlagi vseh okoliščin bi bilo mogoče sklepati, da je bil zapis namenjen tudi kot opozorilo občanom, naj bodo v podobnih okoliščinah previdni (glede na podroben opis okoliščin oz. načina storitve kaznivega dejanja). Menili pa smo, da je izpostavljanje romskega porekla storilcev kaznivega dejanja lahko sporno, saj so bili v danem primeru storilci neznani. Tudi naslov sestavka spominja na ponavljanje močno zakoreninjenega stereotipa o (vseh) Ciganih, ki naj bi kradli. Zato večja previdnost pisca pri uporabi označevanja etnične pripadnosti storilcev morda ne bi bila odveč, čeprav bi to vplivalo na slikovitost opisov dogodkov.

V primeru oddaje **Vročje, predvajane na TV Paprika**, v kateri je s spornimi izjavami mdr. nastopal tudi znani poslanec, smo v luči gornjih ugotovitev vložili pobudo, naj Novinarsko častno razsodišče presodi o (ne)sprejemljivosti takšnega javnega diskurza v medijih. Predlagali smo, naj pri tem upošteva vse okoliščine, tudi dejstvo, da je avtor spornih medijskih vsebin javna osebnost oz. politik. Pobudo smo vložili tudi z namenom, da se odpravi nejasnost o vsebini Kodeksa novinarske etike, ki glede pozivanja k nasilju in diskriminatornemu diskurzu med posameznimi osebnimi okoliščinami navaja le nekatere.

Internet in drugi elektronski mediji

Z **Zakonom o ratifikaciji konvencije o kibernetiski kriminaliteti in dodatnega protokola k tej konvenciji, ki obravnava inkriminacijo rasističnih in ksenofobičnih dejanj, storjenih prek teh medijev**, se je tudi Slovenija zavezala k zagotavljanju omejevanja sovražnega govora in drugih diskriminatornih praks

S O O Č I M O S E Z D I S K R I M I N A C I J O !

Udeleženci seminarja *Organi pregona proti diskriminaciji predstavijo svoj pogled na diskriminacijo*

kibernetskega prostora. Ta zaveza terja poleg zakonske ureditve tudi učinkovite mehanizme za omejevanje teh pojavov. Slovenija bo šele letos vzpostavila klicni center za poročanje o nezakonitih ali škodljivih vsebinah na internetu. Vsebine, ki so ocenjene za nezakonite, prijavljajo organom pregona, ki lahko ustrezno ukrepajo. V takšnih razmerah ni presenetljivo, da nas pobudniki v številnih pobudah opozarjajo na sporne vsebine na spletu, zlasti v zvezi z različnimi ranljivimi skupinami, od Varuha pa terjajo ukrepanje.

Zato smo javno opozorili na **problem širjenja nestrpnosti na svetovnem spletu**. To smo storili ob primeru anonimne pobude, ki je opozorila na neki spletni forum, na katerem so se razplamtele polemike o položaju t. i. izbrisanih. Zadevo smo po določilih Zakona o kazenskem postopku odstopili tožilstvu. Ob tem smo vendarle izrazili mnenje, da gre za sum storitve kaznivega dejanja po 300. členu Kazenskega zakonika. Tožilstvo se je s takšno pravno kvalifikacijo strinjalo in zadevo odstopilo policiji z navodilom, naj izsledi storilce.

Varuh je posredoval tudi zaradi nesprejemljivega načina razprave **na spletnem portalu RTV Slovenija**. Na enem od forumov so bili številni primeri sovražnega govora in celo odkritega pozivanja k nasilju proti istospolno usmerjenim osebam. Vsi uporabniki forumov RTV Slovenija so seznanjeni s Pravili forumov, sprejemanje le-teh pa je tudi pogoj za vključevanje v razpravo. Pravila mdr. prepovedujejo žaljenje oz. blatenje sogovornikov in podpihovanje k spolni, rasni, narodnostni ali verski nestrpnosti. To nadzorujejo administratorji RTV Slovenija, ki lahko ob hujših kršitvah uporabniku začasno omejijo objavljanje sporočil, posamezno temo ali odgovor v temi zbršejo in temo zaklenejo brez opozorila, tiste uporabnike, ki spodbujajo k nestrpnosti, navajajo h kriminalnim dejanjem in podobno, pa izključijo s forumov. Zaradi posebnega položaja RTV Slovenija smo se kljub anonimnosti pobude odločili za posredovanje. Po našem posredovanju so administratorji izdali posebno opozorilo o spoštovanju Pravil, konkretna tema je bila v celoti blokirana in zbrisana, odstranili so tudi nekatere druge teme.

V dveh pobudah, naslovljenih na Varuha človekovih pravic, smo bili opozorjeni **na primere sovražnega govora tudi na spletnih portalih zasebnih medijev**. Prva se nanaša na pozivanje k nestrpnosti in sovražnosti na spletnem forumu časnika Večer, kjer je pobudnik izpostavil razpihovanje etnične nestrpnosti. Druga pobuda pa se nanaša na razpihovanje nestrpnosti na podlagi spola in pozivanje k nasilju na spletnem forumu časnika Delo.

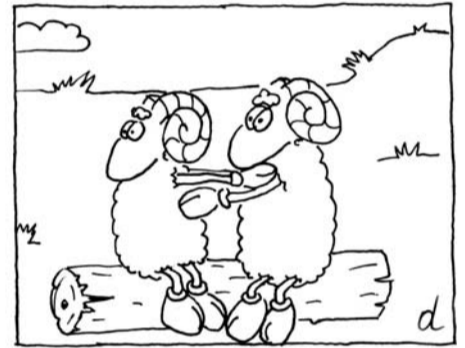
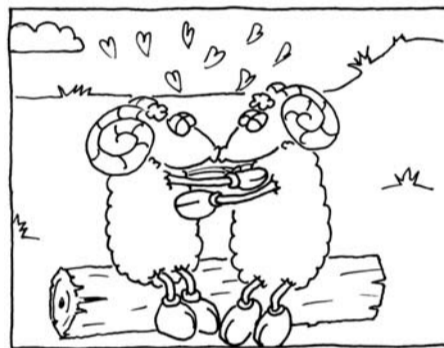
Ob tem se nam je zastavilo širše vprašanje, ki se nanaša na možnost varovanja človekovih pravic v takšnih primerih. Menimo, da **bi bilo treba nekatere spletne strani, v njihovem okviru pa tudi spletne vsebine, ki jih prispevajo uporabniki, kadar so uredniško oblikovane, šteti za medije v smislu ZMed**. Kadar so del dnevno oz. periodično objavljanj in programskih vsebin (npr. komentarji bralcev oz. blogi ob programskih vsebinah v spletnih izdajah

časopisov in na multimedijskih portalih) za takšno razlago ni videti ovir. Pripombe uporabnikov imajo enako naravo kot denimo pisma bralcev v tiskanih medijih.

Če gre za medij, velja tudi, da je po 8. členu ZMed prepovedano z razširjanjem programskih vsebin spodbujati k narodni, rasni, verski, spolni ali drugi neenakopravnosti, k nasilju in vojni ter izzivati narodno, rasno, versko, spolno ali drugo sovraštvo in nestrpnost. Ob tem ZMed ne predvideva sankcij za kršitev tega člena, razen v primerih, ko je kršitev izvršena v oglasih. Ugotavljamo, da je s takšnim pomanjkanjem pravne podlage **onemogočena uveljavitev klasičnih inštitutov postopka inšpekcijskega nadzora in inštitutov prekrškovnega postopka**. Inšpekcijska služba

lahko tako v tem primeru reagira zgolj instruktivno, tj. s pogovorom z izdajateljem spletne strani in priporoča aktivno vlogo pri preprečevanju objav nestrpnih in sovražnih mnenj udeležencev spletnih forumov.

MK smo opozorili tudi na **primere medijskih vsebin, ki so jih na spletu objavljali izdajatelji, ki jih nismo zasledili v razvidu medijev**. Takšne pomanjkljivosti so izredno pogoste celo v primerih splošno znanih in široko uporabljaj-

nih spletnih strani. Tako **v razvid medijev ni vpisan niti multimedijski spletni portal RTV Slovenija**. Če izdajatelj medija le-tega ne priglasa pri MK pred začetkom izvajanja svoje dejavnosti, po ZMed ne sme razširjati programskih vsebin, drugače stori prekršek. Na podlagi poizvedbe o tovrstni praksi MK ugotavljamo, da je Inšpektorat RS za medije doslej veliko neurejenost na tem področju zgolj spremljal. Številne spletne izdaje uveljavljenih medijev pa je v zadnjem času (morda celo šele na podlagi našega posredovanja) vendarle pozval, naj začnejo postopek vpisa v razvid medijev. Zaradi takih pomanjkljivosti je lahko zelo oteženo ali celo onemogočeno uveljavljanje pravnih sredstev.

Skupinsko delo udeležencev na seminarju *Organi pregona proti diskriminaciji*

